

Strategische Oorlogsvoorbereiding.

DOOR

B. VAN SLOBBE,

Kapitein van den Generalen Staf.

Inleiding: De oorlogsvoorbereiding in het algemeen.

De krijg, die van 1914 tot 1918 in Europa woedde, bracht met steeds toenemende duidelijkheid de belangrijke rol, die financieele, economische en industriele factoren in een oorlog spelen, aan het licht.

De oorlogsvoorbereiding mag zich tegenwoordig niet beperken tot het zuiver militaire gedeelte van de weerkracht; zij moet zich doelbewust begeven op elk gebied, dat invloed uitoefent op die weerkracht. De financiën, de industrie en de economische toestand komen in de eerste plaats voor bewerking in aanmerking.

De Regeering moet in eenen oorlog de algemeene leiding nemen; zij moet dan de weerkracht, die buiten de rechtstreeksche strijdkrachten en strijdmiddelen in het land aanwezig is, uitbuiten om den strateeg in staat te stellen de krijgsverrichtingen onder gunstige omstandigheden te voeren en om het land en het volk den weerstand, noodig tegen de ontzenuwende invloeden van den oorlog, te doen behouden.

Een gedeelte der oorlogsvoorbereiding, waaronder de financieele, valt geheel buiten het militair gebied.

Maar ook de economische en industriele voorbereiding mag door de Regeering niet aan de militaire autoriteiten worden overgelaten.

De Regeering moet de waarde en het gebruik van de wapens, die zij in oorlogstijd moet hanteeren en die in eene worsteling niet van minder belang zijn dan de militaire machtsmiddelen, goed leeren kennen.

Daarbij komt, dat alleen de Regeering in staat is aan de oorlogsvoorbereiding eene behoorlijke leiding te geven.

De oorlogvoerende landen hebben ondervonden hoeveel bezwaren men ontmoet, indien men de burgerindustrie wil omzetten voor militaire doeleinden.

De mobilisatietijd heeft ons geleerd, hoe moeilijk het is regelen op te treden in het ingewikkelde economische leven.

Het nemen van voorbereidende maatregelen in vreedstijd is geen eenvoudig werk. Noch de industriele noch de economische bedrijven zullen, indien de drang van het gevaar ontbreekt, gaarne bereid zijn in voldoende mate mede te helpen aan wat zij zullen beschouwen als een inbreuk op hunne vrijheid. Afdoende dwangmiddelen staan niet ter beschikking.

Ten behoeve van dezen moeilijken arbeid moeten gezag en kennis de handen ineenslaan.

De Regeering moet, in overleg met den strateeg, de groote lijnen, langs welke de niet-strategische oorlogsvoorbereiding zal plaats hebben, vaststellen en zich op de hoogte houden van den voortgang van het werk, van de bereikte resultaten en van de mogelijkheden.

De uitvoering van het werk moet geschieden door deskundigen. Hoewel commissies in het algemeen geen organen zijn, die vlug arbeiden, zal men, in verband met de veelzijdigheid der te behandelen stof tot niet te groote, met zorg samengestelde commissies zijn toevlucht moeten nemen.

Vertegenwoordigers van de Regeering, personeel van de bestuurs-administratie, militairen en vooral zakenmensen van invloed moeten er deel van uitmaken.

De commissies moeten niet raadgeven, maar handelen.

Het is niet van belang ontbloot na te gaan, hoe het in 1914 in Europa was gesteld met de zorg der Regeeringen voor de oorlogsvoorbereiding. Engeland en Frankrijk kunnen als typeerende voorbeelden dienen.

In Engeland¹⁾ bestond een Comité van Imperial Defence, dat moest uitmaken op welke wijze de verschillende deelen van het Rijk in oorlogstijd zouden samenwerken. In 1911 werd een subcommissie van dit Comité ingesteld. Deze subcommissie, waarvan de ondersecretaris van Buitenlandsche Zaken voorzitter was, bevatte vertegenwoordigers van de Departementen van Admiraliteit, van Oorlog, van Buitenlandsche Zaken, van Binnenlandsche Zaken, van Koloniën, van Indië, van Handel, van Invoerrechten en Accijnzen en van Posterijen. Haar taak was om samenwerking der Departementen te verkrijgen bij de mobilisatievoorbereiding.

De samenstelling der commissie toont aan, dat deze voorbereiding zich grootendeels bepaalde tot den technischen en administratieven dienst.

Het uitstekende werk, dat de commissie leverde, maakte het mogelijk, leger en vloot snel te mobiliseeren en het land zonder groote schokken in den oorlogstoestand te brengen. De weerkracht van het land heeft zij niet vergroot; op economisch en industrieel gebied heeft zij zich niet bewogen.

In Frankrijk²⁾ bestond in 1914 de „Conseil supérieur de la guerre”, waarin zitting hadden de Voorzitter van den Ministerraad en de Ministers van Buitenlandsche Zaken, Financiën, Oorlog, Marine en Koloniën; de Chef van den Generalen Staf, de Chef van den Staf van het leger, benevens eenige militaire en burgerautoriteiten maakten, met uitsluitend raadgevende bevoegdheid, deel van den Raad uit.

1) SNIJDERS en DUFOUR. „De mobilisatiën bij de groote Europeesche mogendheden in 1914 en de invloed van de Generale Staven op het uitbreken van den Wereldoorlog”, blz. 4 e.v.

2) SNIJDERS en DUFOUR, blz. 11 e.v.

De Conseil supérieur de la guerre beoogde, evenals de bovengenoemde Engelsche commissie, de samenwerking tusschen de verschillende departementen ten behoeve van de defensie te verzekeren. Uit zijne samenstelling blijkt, dat de Raad zich niet tot zaken van technischen en administratieven aard beperkte. Hij nam zelfs de zuiver militaire operatieplannen in bespreking, hetgeen niet op zijn weg lag, zooals wij later zullen aantonen. De Raad hield zich niet bezig met de economische en de industriele voorbereiding.

Noch het Engelsche Comité met zijn subcommissie, noch de Fransche Oorlogsraad lokken ons bij de organisatie der oorlogsvoorbereiding ter navolging aan.

De Regeering van het land zal moeten aangeven, wanneer en hoe in het algemeen oorlog zal worden gevoerd, welke krachten zullen worden ingezet, hoe de weerkracht in vreedstijd zal worden ontwikkeld en welke voorbereidingen moeten worden getroffen om die kracht in oorlogstijd snel hoog op te voeren.

De vraagstukken behooren tot het gebied der landsdefensie. Zij hangen onderling ten nauwste samen en kunnen niet worden behandeld zonder de aanwezigheid van den militair, die in oorlogstijd het opperbevel zal uitoefenen.

Deze laatste zal de Regeering moeten adviseeren betreffende de rol, die het land, gezien zijne strijdkrachten, in een conflict kan spelen en betreffende pacts, die de veiligheid van het land kunnen verhoogen.

Met de Regeering stelt hij het algemeen oorlogsplan, waarop zijne operatieplannen of ontwerpen moeten worden gebaseerd, vast.

Van het oorlogsplan en de operatieplannen is de economische en industriele voorbereiding afhankelijk. Men moet ten behoeve van deze laatste weten, welke gedeelten van het land bij een conflict terstond zullen worden prijsgegeven, waar ongeveer de strijdkrachten zullen worden ingezet en welk gebied tot het uiterste zal worden verdedigd. Omgekeerd zijn het oorlogsplan en de operatieplannen weer afhankelijk van de economische en de industriele factoren.

Bij de behandeling van het oorlogsplan komen we op den samenhang, die er tusschen de verschillende deelen der oorlogsvoorbereiding moet zijn, terug.

Wat betreft de verhouding, die er tusschen de Regeering en den generaal, die in oorlogstijd als opperbevelhebber zal optreden, moet bestaan, lezen we bij CULMANN¹⁾:

„Le Gouvernement fixe et coordonne les buts de la diplomatie et de l'armée; il prépare et prescrit la mise en oeuvre de l'ensemble des ressources matérielles provenant soit du pays, soit de l'extérieur. Lui seul a qualité pour prendre des décisions de cette nature par suite des rapports à maintenir entre ces buts et la grandeur des forces qui existent ou seront créées au cours de la guerre.

¹⁾ CULMANN. „Stratégie”, blz. 14.

Il prend les avis du commandant en chef qu'il a désigné et en lequel il *doit* avoir toute confiance; il rédige, *d'accord* avec lui, le plan de guerre et les instructions générales sur la conduite des opérations. Quoiqu'il doive avoir le dernier mot, parce qu'il a la charge des intérêts vitaux de la nation, il ne peut cependant imposer sa manière de voir. Toute divergence grave entre le gouvernement et le généralissime est dénouée par le démission de ce dernier, qui demeure juge des responsabilités qu'il *peut* accepter".

Met deze opvatting gaan wij geheel accoord.

Vóór den grooten oorlog had in de meeste rijken overleg plaats tusschen de Regeering en den eventueelen opperbevelhebber.

In Frankrijk geschiedde dit in de Conseil supérieur de la Guerre, in Engeland in het Comité voor Imperial Defence. In Oostenrijk-Hongarije woonde de Chef van den Generalen Staf herhaaldelijk zittingen van den Ministerraad bij.

Waar geen overleg plaats had, traden de militairen in de rechten der Regeering of werd de oorlog slecht voorbereid.

In Duitschland waren de politiek-strategische vraagstukken niet door de Regeering en de hoogste militaire autoriteit onderling besproken. De militairen maakten zonder meer het veldtochtsplan op en stelden den Rijkskanselier ervan op de hoogte¹⁾.

In België liet de samenwerking tusschen de Regeering en den Generalen Staf zeer veel te wenschen over. De verhouding, die daar tusschen beide bestond, is wel waard, meer nauwkeurig te worden bekeken.

In 1911 had tusschen den Koning, den Chef van den Generalen Staf en de Regeering mondeling en schriftelijk overleg plaats over het opmaken van nieuwe operatieplannen.

De Generale Staf wil weten de „Politique de guerre, adoptée par le gouvernement dans chaque hypothèse de guerre envisagée"²⁾.

In 1912 dringt de Generale Staf er nogmaals, doch te vergeefs, op aan, van de Regeering eene beslissing te verkrijgen betreffende het gedrag van België „en cas de conflit entre ses voisins".

„Ce fut le dernier effort tenté par l'Etat-major de l'armée en vue de connaître les intentions du Gouvernement, relativement à la Défense de la Patrie"³⁾.

5 Maart 1912 werd ingesteld een „Conseil supérieur de la défense nationale" om:

„mettre dans une légitime mesure ces problèmes vitaux (les questions se rattachant à la défense nationale) à l'abri des vicissitudes des carrières ministérielles.

. . . . .

1) TIRPITZ. „Erinnerungen", blz. 228 en 245.

2) DE RYCKEL. „Mémoires", blz. 155 en 157.

3) DE RYCKEL. „Mémoires", blz. 190.

Le conseil . . . s'occupe, dans le cadre des lois existantes, de toutes les questions d'ordre général et de principe se rattachant à la défense nationale''.

De Koning was voorzitter van den Raad. Leden waren de Chef van den Generalen Staf, de Inspecteurs-Generaal, de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog, een Generaal der infanterie en een der cavalerie, de Hoofdintendant, de Divisiecommandanten, de Commandant van Antwerpen, de Gouverneurs van Luik en Namen, de Commandant van de Gendarmerie, een Luitenant-Generaal, aan te wijzen door den Minister van Oorlog uit de hoogere commandanten der Garde Civile¹⁾.

Deze Raad moest onbruikbaar blijken. Het oorlogsplan aangeven kon zij niet, daar dit uitsluitend door de Regeering kan geschieden.

Voor het opmaken van operatieontwerpen mocht hij niet in aanmerking komen. Dergelijke ontwerpen kunnen niet in een veelhoofdigen krijgsraad worden besproken. Degene, die in oorlogstijd opperbevelhebber is, moet de operatieplannen hebben ontworpen of, zoo hij deze reeds gereed vond, hebben goedgekeurd of gewijzigd.

In 1913 werd DE BROQUEVILLE Minister van Oorlog. Hij kon zich niet met den toestand van het leger vereenigen evenmin als met de getroffen oorlogsvoorbereidingen, die trouwens van weinig omvang waren. Energiek greep hij in.

Hij bracht een nieuwe militiewet tot stand en reorganiseerde het leger.

Hij veranderde de mobilisatie zoo ingrijpend, dat hij ver zijne bevoegdheden te buiten ging.

27 Februari 1913 schrijft hij aan den Chef van den Generalen Staf dat het noodzakelijk is — ter vervanging van de bestaande regeling — aan de grens te mobiliseeren om „les marches du pays” te verdedigen. De mobilisatie zal ter plaatse geschieden.

„Il faut renoncer à assigner à notre armée une position de concentration unique et il convient de prévoir les projets d'opérations en partant des cantonnements de mobilisation”²⁾.

De Minister van Oorlog schrijft dus de afwachtingsopstelling van het leger voor. Hierdoor legt hij in betekenende mate de operatieontwerpen vast.

Van overleg tusschen de Regeering en Chef van den Generalen staf over het oorlogsplan was geen sprake. De toekomstige opperbevelhebber was niet vrij in zijne zuiver strategische handelingen.

27 November 1913 draagt de Minister van Oorlog aan den nieuw benoemden Sous-Chef van den Generalen Staf, DE RYCKEL, op, met spoed de noodige operatieplannen uit te werken.

De Chef van den Generalen Staf, DE CEUNINCK, werd dus voorbij-

1) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 177 e.v.

2) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 220 en 221.

gegaan. De reden hiervan was, dat èn de Koning èn DE BROQUEVILLE, indien een grens bedreigd werd, daar het leger onmiddellijk wilden inzetten, terwijl DE CEUNINCK hiermee niet accoord ging ¹⁾.

DE BROQUEVILLE liet de militairen zonder een door de Regeering vastgesteld algemeen oorlogsplan.

DE RYCKEL, die met een aantal stafofficieren aan het plan „Schending door Duitschland” werkte, wist niet, dat de Belgische Regeering in 1912 had vernomen, dat de uitbreiding van het Duitsche leger ten doel had dit leger door België te doen gaan. Evenmin wist hij, dat in Juli 1912 de Koning van Rumenië België den Raad had gegeven de verdediging van België goed voor te bereiden, omdat het wonder van 1870 zich niet meer zou herhalen.

DE RYCKEL wist niet, dat de Koning van België uit een onderhoud, hetwelk hij in November met den Duitschen Keizer en Generaal VON MOLTKE had, den indruk had gekregen, dat de oorlog aanstaande was ²⁾.

In eene geheime zitting van de Belgische Kamer van 1913 gedurende de beraadslagingen over de militaire wet had DE BROQUEVILLE mededeelingen gedaan betreffende de gevaren, die België bedreigden. Hij zeide o.a.:

„Notre inquiétude est encore augmentée par le fait que des plans nous ont été communiqués. Aussi avons-nous voulu rechercher quelle était la situation des faits (Ici, le Ministre donne lecture de différents rapports concernant la possibilité pour l'Allemagne de jeter endéans une seule nuit 50.000 hommes devant Liège)”.

Van deze mededeeling bleef DE RYCKEL, die een operatieplan tegen Duitschland ontwikkelde, onkundig ³⁾.

De oorlogsvoorbereiding had niet onder gunstige omstandigheden plaats. De Minister van Oorlog bemoeide zich te veel met de strategische zaken en onthield den militairen, die naar zijn inzicht operatieplannen moesten uitwerken, de daarvoor volstrekt noodige gegevens.

In April 1914 diende DE RYCKEL eene lijvig memorandum in over de verdediging van het land, dat niet de goedkeuring van Minister DE BROQUEVILLE kon wegdragen.

Einde Mei werd Generaal DE SELLIERS DE MORANVILLE Chef van den Generalen Staf. Hij ontving van DE BROQUEVILLE opdracht zoo gauw mogelijk concentratieplannen te bewerken, die dan ter goedkeuring aan de Regeering zouden worden voorgelegd.

DE SELLIERS zond half Juli aan DE BROQUEVILLE de laatste voorbereidingen betreffende de mobilisatie en drie concentratieplannen voor de meest waarschijnlijke oorlogsgevallen ⁴⁾.

Voldoende uitgewerkt konden deze drie plans in 1½ maand niet worden.

1) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 228 e.v.

2) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 230 en 231.

3) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 233 en 234.

4) Lieutenant-Général Chevalier DE SELLIERS DE MORANVILLE. „Le Prélude et le début de la guerre en Belgique en 1914”.

DE RYCKEL verhaalt, dat DE SELLIERS hem einde Mei mededeelde geen tijd te hebben voor operatieplannen, omdat men zich met de groote manoeuvres moest bezighouden. DE SELLIERS arbeidde in Juni aan de voorbereiding dezer manoeuvres; DE RYCKEL bereidde de jaarlijksche stafreis voor. In de eerste helft van Juli waren beide generaals afwezig ¹⁾.

29 Juli vpoeg DE SELLIERS aan de sectiehoofden of er bij den Generalen Staf operatieplannen waren. Men antwoordde, dat er, behalve die van DE RYCKEL, slechts studiën over verkenningen van defensieve stellingen waren. DE SELLIERS belastte toen den majoor MAGLINSE, chef van de 1e sectie, met het terstond opmaken van een operatieplan ²⁾.

Er is een scherpe tegenstelling tusschen de uiteenzettingen van DE SELLIERS en DE RYCKEL over de operatieplannen.

DE SELLIERS, inziende, dat men plannen, binnen 1½ maand ontworpen en uitgewerkt, geen groote waarde zal toekennen, komt voor deze plannen op. Hij zegt, dat er zeer veel gegevens bij den Generalen Staf waren en dat het dus niet moeilijk was plannen te bewerken, indien men tenminste niet het standpunt innam, alles zelf tot in détails te moeten regelen.

„Aussi, ma première décision fut-elle de charger les commandants de la division d'armée et le commandant de la division de cavalerie de prendre et d'ordonner eux-mêmes toutes les mesures nécessaires pour amener leurs troupes sur la position de concentration que je leur désignerais; chacun d'eux devrait s'entendre avec le directeur de l'exploitation des chemins de fer du siège de son commandement, au sujet du transport de ses troupes par voie ferrée.

Grâce à ce changement d'orientation dans l'élaboration du travail, celui-ci avança rapidement et je pus le soumettre au chef du Gouvernement et Ministre de la Guerre dans la première moitié de juillet 1914, comme je l'ai dit précédemment” ³⁾.

De wijze, waarop de plannen van DE SELLIERS werden uitgewerkt, schijnt niet navolgenswaard. Dat hij niet bijzonder vertrouwd op zijn arbeid, blijkt wel uit het feit, hierboven vermeld, dat hij 29 Juli aan majoor MAGLINSE opdroeg een operatieplan op te maken.

Kenmerkend voor den toestand is hetgeen plaats had in den Kroonraad van 2 Augustus 1914 ⁴⁾. Deze Raad, waaraan, onder voorzitterschap van den Koning, de Ministers met portefeuille, de Ministers van Staat, de Chef en de Sous-Chef van den Generalen Staf en de officieren, die tot de omgeving van den Koning behoorden, deelnamen, besloot het Duitsche ultimatum af te wijzen. Daarna werden eenige

1) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 254 en 255.

2) DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 267 en 268.

3) DE SELLIERS DE MORANVILLE. „Du Haut de la Tour de Babel”, blz. 197 e.v.

4) DE SELLIERS DE MORANVILLE. „Le Conseil de la Couronne du 2 août 1914”, in *Le Flambeau* van 31 Augustus 1921.

vragen betreffende de weermacht gesteld, die door DE SELLIERS werden beantwoord. Men vroeg of het leger alleen een defensieven slag zou kunnen leveren met kans den vijand tot staan te brengen, of het leger gereed was den strijd te aanvaarden, of de mobilisatie verzekerd was, in hoeverre Luik, Namen en Antwerpen weerstand zouden kunnen bieden.

Deze vraagstukken hadden in dezen Kroonraad niet behandeld moeten worden. Zij hadden reeds lang te voren bij het overleg, dat tusschen de Regeering en den Chef van den Generalen Staf over het algemeen oorlogsplan had moeten plaats hebben, ter sprake moeten zijn gekomen.

De leden van den Kroonraad zullen wel zeer verwonderd zijn geweest, toen de Chef en de Sous-Chef van den Generalen Staf achtereenvolgens, op verzoek van den Koning, hunne meening over het te volgen militair beleid uitsprekend, diametraal tegenover elkander staande denkbeelden ontwikkelden ¹⁾.

Betreffende de oorlogsvoorbereiding in België kunnen we vaststellen:

1e. dat er geen overleg heeft plaats gehad tusschen de Regeering en den Chef van den Generalen Staf over het algemeen oorlogs-(verdedigings) plan;

2e. dat de Minister van Oorlog op dictatoriale wijze de landsverdediging in bepaalde banen leidde;

3e. dat hij degenen, die belast waren met het opmaken van operatieplannen, onkundig liet van voor de defensie zeer belangrijke gegevens;

4e. dat er bij het uitbreken van den oorlog geen degelijk uitgewerkte plannen bestonden.

Wel mochten we hierboven als onze meening aangeven, dat daar, waar in vreedstijd geen behoorlijk overleg plaats vindt tusschen de Regeering en den militair, die in oorlogstijd opperbevelhebber zal zijn, de kans groot is, dat de oorlog slecht wordt voorbereid, tenzij de militairen zich rechten der Regeering kunnen aanmatigen.

De wijze, waarop vóór den grooten oorlog in de hierboven genoemde staten de oorlogsvoorbereiding werd opgezet, kan niet afdoende worden genoemd.

Hieronder zullen we nagaan op welke wijze deze voorbereiding het doelmatigst kan geschieden. Daarbij zullen we ons hoofdzakelijk bepalen tot de strategische oorlogsvoorbereiding. Daar deze echter meer of minder samenhangt met maatregelen, op industrieel en economisch gebied te nemen, zullen deze maatregelen niet geheel onbesproken kunnen blijven. Zij zullen echter slechts in groote trekken worden aangegeven. De details ervan zijn te vinden in de artikelen ²⁾, die de kapitein der genie VAN DEN BERG in 1926 in „De Militaire Spectator” publiceerde en in de verschillende bronnen, die hij daarbij opgaf.

¹⁾ DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 287 e.v.

²⁾ D. VAN DEN BERG. „Economische en Industriele Oorlogsvoorbereiding”. *De Militaire Spectator* 1926.

De Strategische Oorlogsvoorbereiding.

Indeeling.

De strategische oorlogsvoorbereiding bestaat uit die maatregelen, welke er op gericht zijn om in oorlogstijd den opperbevelhebber in staat te stellen de strategie te voeren, die kan leiden tot het doel, dat hem ter bereiking is aangegeven.

Zij omvat:

1. Het vaststellen van de houding, die het land bij mogelijke conflicten zal aannemen.
2. Het vaststellen van het doel, dat moet worden nagestreefd, indien het land bij een oorlog wordt betrokken.
3. Het streven naar eene voor de strategie gunstige politieke constellatie.
4. Het opmaken van het algemeen oorlogsplan (verdedigingsplan).
5. Het inwinnen van gegevens van politieken en van strategischen aard.
6. Het vormen van eene weermacht.
7. Het ontwikkelen van die organen, welke direct voor het gebruik der weermacht noodig zijn (spoorwegen, weggennet, bruggen, enz.).
8. Het opmaken van operatieontwerpen en van mobilisatie-, concentratie-, dekkings- en vervoerplannen en het nemen van de maatregelen, noodig om deze plannen snel te kunnen uitvoeren.

Het is niet onmogelijk, dat men eenige der genoemde voorbereidingen niet tot het gebied der strategie wil rekenen. Deze te nemen maatregelen hangen echter zoo nauw samen met het strategisch beleid van den opperbevelhebber in oorlogstijd, dat zonder hen van eene doelmatige strategische voorbereiding geen sprake kan zijn.

Zoo zal de kracht van de weermacht afhankelijk moeten zijn van de taak, die de Regeering van haar wil kunnen vergen. Het algemeen oorlogsplan moet gebaseerd zijn op het te bereiken doel en rekening houden met de sterkte der weermacht en met de politieke constellatie (hulp van buiten).

Uit het karakter der strategische voorbereiding, hetwelk in de gegeven indeeling tot uiting komt, blijkt, dat de Regeering een zeer groot aandeel moet nemen in die voorbereiding.

Het vaststellen van de houding, die het land bij mogelijke conflicten zal aannemen.

Ofschoon dit eene handeling van politieken aard is, kan zij toch niet geheel en al buiten de sfeer der strategie blijven.

De aan te nemen houding zal toch voor een deel afhankelijk zijn van de kracht, die het land in een oorlog kan ontwikkelen.

In 1849 deden en Pruisen en Oostenrijk troepen Hessen-Kassel binnenrukken, om respectievelijk het volk en den vorst, die het onder-

ling niet eens konden worden, te steunen. Pruisen, dat zich militair niet sterk genoeg gevoelde, nam zijne troepen terug en gaf in 1850 aan de Oostenrijksche eischen toe.

BISMARCK stuurde in 1870 aan op een oorlog met Frankrijk, nadat hij van den Chef van den Generalen Staf de verzekering had gekregen, dat het leger voor den strijd gereed was.

Toen in het begin van den twintigsten eeuw Japan tengevolge van den Oost-Aziatischen politiek van Rusland scherp tegenover dit land kwam te staan, waren het de militairen, die moesten aangeven of men het op een oorlog tegen het tsarenrijk mocht laten aankomen. Het waren de militairen, die er op aandrongen de onderhandelingen te rekken tot het vroege voorjaar van 1904, opdat de omstandigheden gunstig zouden zijn voor de Japansche operatiën.

Indien in de toekomst een staat het Volkenbondsverdrag mocht schenden en een aanvalsoorlog mocht beginnen, zijn de Volkenbondsleden, ook al zijn zij niet door een Paet met den aangevallene verbonden, verplicht sancties op den misdadigen staat toe te passen.

Elk rijk zal, zoolang door den Volkenbond nog geen bindende voorschriften dienaangaande zijn gegeven, zijne onmiddellijke houding onder anderen doen afhangen van de betrekkelijke kracht van zijn weermacht.

De Regeering heeft voor het bepalen van hare houding bij een mogelijk conflict het advies van den militair noodig. Aan den anderen kant moet de strateeg weten voor welke gevallen hij kan worden gesteld. Het zou er voor de militairen der groote Europeesche rijken in Augustus 1914 vreemd hebben uitgezien, indien zij tot dat tijdstip geheel buiten de politiek waren gehouden.

Op het oogenblik moet degene, die de weermacht eventueel zal moeten hanteeren, weten of, en zoo ja welke verplichtingen het land op zich heeft genomen, of het zich bij een groot conflict in ieder geval op het standpunt van den Volkenbond stelt dan wel of het mogelijk is, dat het in een oorlog de neutraliteit wil bewaren.

Het vaststellen van het doel, dat moet worden nagestreefd, indien het land bij een oorlog wordt betrokken.

De politiek behartigt de belangen van den Staat tegenover het buitenland. Zij heeft in vreedetijd hare doeleinden, die zij met haar eigen middelen tracht te bereiken.

In oorlogstijd wordt de politiek met de wapens voortgezet. Dus geeft zij het doel aan, terwijl de strategie, de ondergeschikte van de politiek, uitvoert, wat haar wordt opgedragen.

De rijken, die in den grooten oorlog werden betrokken, hadden vóór Augustus 1914 hunne politieke doeleinden.

De een wenschte uitbreiding van zijn invloed op den Balkan, de ander wilde dien invloed tegengaan, een derde streefde naar beperking der macht van een rivaal op economisch gebied, een vierde verlangde

vermeerdering van grondgebied, een volgende wenschte te blijven wat hij was en ongestoord te worden gelaten bij de twisten zijner bureu.

Al deze mogendheden streefden ernaar hare doeleinden op vrede-lievende wijze te verkrijgen. Brak, tengevolge van de geschillen, die door de tegenstrijdigheid harer belangen rezen, een oorlog uit, dan moesten de strijdkrachten verwerven, wat de diplomatie niet kon verkrijgen.

Het doel gaf menigmaal reeds de richting aan, die de strategie moest inslaan.

Zonder twijfel zal de strategie, wanneer kan worden aangenomen, dat de tegenpartij niet gemakkelijk tot toegeven zal overgaan, er alles op moeten zetten om de vijandelijke weerkracht te vernietigen. Slaagt zij daarin, dan is de politiek in een zeer voordeelige toestand gekomen.

Niet altijd is zulk een strijd tot het uiterste noodig of mogelijk.

In 1864 behoefden de Pruisen en de Oostenrijkers de Denen niet vernietigend te verslaan, vóór zij de gestelde eischen inwilligden.

In den Russisch-Japanschen oorlog konden de Russische strijdkrachten niet geheel en al uit het veld worden geslagen.

Een land, dat geen veroveringsplannen heeft, zal gemakkelijk tot het strategisch defensief overgaan.

Indien de Duitsche politiek vóór 1914 als haar uitdrukkelijk verlangen had te kennen gegeven, te trachten Engeland buiten den oorlog te houden, dan had de strategie hare handelingen daarvan afhankelijk moeten maken en hadden de Duitsche strijdkrachten het grondgebied van België niet mogen schenden.

Het doel, door de politiek aangegeven, kan de strategie noodzaken te streven naar het verkrijgen van vuistpanden (ruilobjecten).

Engeland, dat belang heeft bij het onafhankelijk bestaan van kleine staten aan de andere zijde van de Noordzee, trad onmiddellijk in den strijd, toen België werd aangetast. Uit den aard der zaak moest het de neutraliteit van Nederland eerbiedigen om moreele redenen en om dat land niet in de armen van Deutschland te jagen.

CHURCHILL, die in 1914 Eerste Lord der Admiraliteit was, zond, toen Antwerpen gevaar liep in Duitsche handen te vallen, een memorandum aan GREY en KITCHENER, waarin hij aandrong op het stellen van den eisch aan Nederland om aan Engelsche schepen toe te staan over de Schelde troepen en oorlogsbenodigdheden naar de bedreigde stad te zenden. Zijn voorstel werd afgewezen, „The Foreign Secretary did not, however, feel able to put this grave issue to the Dutch Government”¹⁾.

Het voorstel van CHURCHILL werd gedaan in oorlogstijd. Indien het doel, in een Europeeschen oorlog te bereiken, vóór 1914 aan de leden der Regeering duidelijk voor oogen had gestaan, zou de Admiraliteit het plan niet hebben voorgedragen.

1) CHURCHILL. „The World Crisis” 1911—1914, blz. 334.

Het streven naar eene voor de strategie gunstige politieke constellatie.

De strategie heeft belang bij de internationale politiek. Het kan haar niet onverschillig zijn op welke bondgenooten zij eventueel kan rekenen ter bereiking van het haar aangegeven doel.

De politiek van Engeland vóór den grooten oorlog was er op gericht zooveel mogelijk landen over te halen eventueel deel te nemen aan een oorlog tegen Duitschland en diens bondgenooten.

Om den gunst van Italië en van Rumenië dongen de groote tegenstanders om strategische redenen.

Omstreeks 1906 streefde België naar een verbond met ons land. Vooral de Belgische militairen drongen krachtig op een militair verbond aan, omdat zij daarvan eene verbetering van de omstandigheden, waaronder België tegen Duitschland zou moeten vechten, verwachtten.

Na 1918 zien we Frankrijk streven naar bondgenootschappen met staten (de Kleine Entente, Polen), die het zoo noodig kunnen helpen tegen Duitschland.

In 1920 sloten Frankrijk en België een militair verdrag.

Den laatsten tijd worden voortdurend bondgenootschappen aangegaan.

Het Pact van Locarno is feitelijk niets anders dan eene verzameling van verdragen, die aan ieder der contracteerende staten in een oorlog het bereiken van hun doel, de bescherming van hun gebied, moeten vergemakkelijken. Deze verdragen hebben een zuiver militair karakter.

De beteekenis der verdragen, die tusschen Italië en Albanië en tusschen Frankrijk en Joego-Slavië zijn gesloten, is voor een ieder duidelijk.

Vóór den grooten oorlog kreeg de politiek, die zich, wat betreft het verkrijgen van bondgenooten, liet leiden door de strategie, gemakkelijk een militaristische tint.

De na 1918 gesloten militaire verdragen zijn, voorzover zij openbaar zijn gemaakt, van een defensief karakter.

Zij zijn door de contractanten aan den Volkenbond overgelegd als een bewijs, dat zij uitsluitend het verkrijgen van veiligheid beoogen.

Over het sluiten van verdragen in vreedstijd en over de mogelijkheden, die zich in oorlogstijd ten aanzien van de houding van de verschillende staten kunnen voordoen, moet de Regeering met den strateeg beraadslagen, opdat deze laatste onder zoo gunstig mogelijke omstandigheden kan optreden en bij het opmaken van zijne ontwerpen rekening kan houden met den toestand, die bij een oorlog kan ontstaan.

Het opmaken van het algemeen oorlogsplan.

Op dit plan moeten de ontwerpen en plannen voor militaire operatiën worden gegrondvest. Het moet aangeven, hoe de Regeering den oorlog wil geleid hebben.

DE RYCKEL¹⁾ geeft aan, hoe, volgens zijne meening, het algemeen plan de campagne voor België er in 1914 uit had moeten zien:

„L'armée de campagne ayant Anvers pour base d'opérations et de ravitaillement défendra le territoire pied à pied.

Elle se mesurera avec l'ennemi dans une action générale quand sa force le lui permettra ou que l'occasion s'en présentera dans une position telle que sa retraite sur Anvers sera assurée.

Devant des forces trop supérieures en nombre, elle évitera une bataille perdue d'avance, mais elle prendra position le plus souvent possible pour retarder la marche de l'adversaire.

Obligée à la retraite, elle se retirera, soit directement, soit latéralement, sur Anvers, son point de refuge, d'ou elle pourra revenir sur l'ennemi au moment où arrivera une armée de secours.

Elle se retirera directement sur Anvers, si elle y est forcée et, dans ce cas, les têtes de pont de Lierre, de Waelhem, de Wintham et de Termonde lui assureront le libre passage au-delà de la ligne Escaut—Rupel—Nèthe.

Elle se retirera sur Anvers latéralement, si elle est capable d'en contrarier l'investissement et, dans ce cas, elle s'efforcera d'utiliser comme lignes de défense successives les rivières qui convergent vers Rupelmonde”.

Dit algemeene plan geeft bijzonderheden, waarmede de Regeering zich niet moet bemoeien. Wat heeft zij te maken met de bruggenhoofden en wat met de opeenvolgende verdedigingslijnen, die de rivieren vormen!

DE RYCKEL heeft zich niet op het juiste standpunt gesteld, hetgeen ook blijkt uit zijne meening, dat het plan moet onderworpen worden aan de Regeering en er de officieele goedkeuring van moet ontvangen. Hij wil, dat het plan de instructies van de Regeering aan den Opperbevelhebber bevat, maar laat het door den Opperbevelhebber zelf opmaken.

DE RYCKEL heeft volkomen gelijk, dat hij in de instructie voor den Opperbevelhebber de groote lijnen van de landsverdediging wil zien vastgelegd. Maar die groote lijnen moeten niet door den strateeg worden opgesteld.

De Regeering moet aangeven: of het leger geheel vrij is in zijne operatiën dan wel of deze op het behoud van een bepaald landsgedeelte moeten zijn gebaseerd; in het eerste geval kunnen de strijdkrachten gemakkelijker met die van bondgenooten samenwerken (JOFFRE drong er in Augustus 1914 bij het Belgische opperbevel krachtig op aan, niet naar Antwerpen, doch naar den linkervleugel der Entente legers terug te trekken)²⁾.

De Regeering moet bepalen, of de strijdkrachten onmiddellijk met energie mogen worden ingezet, dan wel of men zich moet bepalen tot

¹⁾ DE RYCKEL. „Mémoires”, blz. 121.

²⁾ LANREZAC. „Le plan de campagne français”, blz. 79 en 95.

een ophouden of binden van den vijand, in afwachting van omstandigheden, die gunstig zijn voor een krachtige actie, passend in het kader der algemeene krijgsv verrichtingen.

De instructie ¹⁾, die de Engelsche opperbevelhebber in 1914 meekreeg, is in deze wel typeerend, ofschoon zij den toets der critiek niet kan doorstaan.

De Regeering zal te beslissen hebben in hoever men aan strijdkrachten van andere landen zal toestaan het grondgebied te betreden en aan de verdediging ervan deel te nemen.

De Regeering kan deze vraagstukken niet oplossen zonder het oordeel van den strateeg te hebben vernomen. Zij staan onder den invloed der strategie. Dat het algemeen plan afhankelijk is van de bij een conflict aan te nemen houding, van het bij een oorlog te bereiken doel en van de hulp, die van buitenaf zal worden geboden, werd reeds betoogd.

Zoodra het algemeene plan is opgemaakt, kunnen de groote lijnen der industriele en economische voorbereiding in beginsel worden vastgesteld, daar dan bekend is welk gedeelte van het land als basis kan worden beschouwd, welke deelen terstond zullen worden ontruimd of slechts tijdelijk zullen worden verdedigd en van welke zijden aanvoer uit het buitenland mogelijk is.

Deze gegevens zullen echter eerst na het opmaken van de operatieontwerpen en de concentratieplannen van meer nauwkeurigen aard worden, zoodat dan de industriele en economische oorlogsvoorbereiding nader door de Regeering in voeling met den strateeg kan worden vastgesteld.

De vraag rijst of bij het overleg, dat voorafgaat aan en noodig is voor de samenstelling van het algemeen oorlogsplan, de geheele Regeering tegenwoordig moet zijn, dan wel of het gewenscht is, dat de Regeering wordt vertegenwoordigd door een of enkele ministers.

Is het voldoende, dat de Minister van Oorlog aan de hoogste militaire autoriteit aangeeft, hoe hij zich de verdediging van het land denkt, zooals de Belgische minister DE BROQUEVILLE vóór 1914 deed? Kan de minister-president, de eerste minister of de voorzitter van den ministerraad, dus het hoofd der Regeering, in deze voor de Regeering optreden?

Zonder twijfel niet. De vraagstukken, die moeten worden besproken, vorderen de aanwezigheid van den Minister van Buitenlandsche Zaken en van de Ministers der militaire Departementen.

Aan de besprekingen ten behoeve der economische en industriele voorbereiding zullen vrijwel alle Ministers moeten deelnemen.

Is het gewenscht reeds terstond alle Ministers te doen deelnemen aan de beraadslagingen, die moeten leiden tot het algemeen oorlogsplan?

Dat zou ongetwijfeld zeer gewenscht zijn met het oog op de niet-

¹⁾ Engelsche Stafwerk.

militaire voorbereiding en om de verantwoordelijkheid voor het eventuele oorlogsbeleid te leggen op de schouders, die haar in tijden van gevaar zouden moeten dragen.

Het is echter gevaarlijk gegevens van de landsdefensie, die bij het vaststellen van het oorlogsplan ter sprake komen, toe te vertrouwen aan een zeer groot aantal personen, hetgeen noodig zou kunnen zijn, indien binnen een bepaald tijdsverloop meerdere Ministeries elkander zouden verdringen.

Daarom is o.i. de beste oplossing aan de beraadslagingen te doen deelnemen de Eerste Minister, de Minister van Buitenlandsche Zaken en de militaire Ministers.

Is het oorlogsplan aangenomen, dan zou een uitgebreide raad besprekingen moeten houden ten behoeve van de verdere voorbereiding.

De beantwoording van de vraag, welke militair met de Regeering moet samenwerken, is niet moeilijk.

Bij de voorafgaande beschouwingen kwam het eenige malen vanzelf aan het licht, dat alleen de generaal, die in oorlogstijd als Opperbevelhebber zal optreden, de man is, met wien de Regeering moet arbeiden.

Hij zal het plan moeten uitvoeren, dat wil zeggen, zijne operatiën op het plan moeten baseeren. Hij zal moeten overwegen of hij aan de hand van de bepalingen, die de Regeering ten aanzien van het krijg-beleid geeft, het aangegeven doel meent te kunnen bereiken, de verantwoordelijkheid durft te aanvaarden.

Hij zal aan de Regeering moeten toonen, welke strategische mogelijkheden er zijn.

Hij en de Regeering moeten elkander kennen; de Regeering moet vertrouwen in hem hebben.

Hij moet weten, dat de Regeering het met hem eens is en zijne plannen niet bij het uitbreken van een oorlog zal verwerpen.

Het kan niet goed zijn, dat in vreedestijd niet bekend is, wie in oorlogstijd opperbevelhebber zal worden.

Wie gevoelt zich dan de verantwoordelijke persoon? Wie kan dan met autoriteit aandringen op maatregelen, die beslist noodig zijn om de taak, die aan de weermacht zal worden gesteld, uit te voeren?

Indien niet bekend is, wie bij mobilisatie met het Opperbevel zal worden belast, zal de volle verantwoordelijkheid voor de strategische oorlogsvoorbereiding op de militaire Departementen komen te rusten.

De Minister van Oorlog (van Defensie) zal er dan voor verantwoordelijk zijn, dat de operatieontwerpen en de concentratiegevallen strategisch juist zijn en dat het leger wordt gevormd tot een strategisch wapen, bruikbaar voor het in oorlogstijd te bereiken doel.

Maar hij kan daarvoor niet verantwoordelijk zijn. Hem ontbreekt het noodige strategische inzicht.

Zeker, het is mogelijk, dat een bepaalde Minister tot oordeelen bevoegd is, maar op zulk eene uitzondering mag men geen stelsel

bouwen. Doch zelfs al waren alle Ministers van Oorlog groote strategen, dan nog mag het strategisch beleid niet bij het Departement van Oorlog berusten.

Degene, die in oorlogstijd met het Opperbevel is belast, moet de strategische plannen opmaken volgens eigen inzicht en deze niet kant en klaar ontvangen, wanneer hem bij mobilisatie dat bevel wordt opgedragen.

Het hierboven aangegeven voorbeeld, ontleend aan de militaire ontwikkeling van België vóór 1914, is duidelijk genoeg.

Indien niet bekend is, wie eventueel als opperbevelhebber zal optreden, kan ook niemand aandringen op een overleg tusschen de Regeering en den strateeg voor het vormen van een algemeen oorlogsplan en voor het treffen van oorlogsvoorbereidingen.

Het resultaat hiervan zal zijn, dat de Minister van Oorlog in deze handelt volgens zijn eigen inzicht.

Staat een burger aan het hoofd van het Departement van Oorlog, dan is de kans groot, dat in de Instructie voor den Opperbevelhebber het algemeen oorlogsplan niet wordt aangegeven. Deze Instructie zal, wat het krijgsbeleid betreft, zeer vaag blijven, zoodat in oorlogstijd zeer gemakkelijk wrijving tusschen Regeering en Opperbevelhebber kan ontstaan.

Is een hooggeplaatst militair met de portefeuille van Oorlog belast, dan zal deze er gemakkelijk toe komen, het krijgsbeleid autocratisch te bepalen.

We hebben zelfs gezien, dat een Burgerminister van Oorlog (DE BROQUEVILLE) het oorlogsbeleid aangaf. Hoogstwaarschijnlijk ontving hij de daarvoor noodige gegevens van niet-verantwoordelijke militairen.

De zekerheid moet bestaan, dat doelmatige strategische voorbereidingen worden getroffen en dat de Regeering niet in oorlogstijd onverwachte eischen stelt, die alle plannen en voorbereidingen van onwaarde maken, waardoor de strijdkrachten onder zeer ongunstige omstandigheden te velde zouden moeten gaan.

(Wordt vervolgd).

Het tactisch gebruik van de Divisie-Mitrailleur-Compagnie.

DOOR

W. P. A. SEIJN,
1e Luitenant der Infanterie.

„La supériorité des forces, qui est rarement absolue, doit être obtenue aux points et aux moments choisis par l'économie des forces”.

(Instruction provisoire sur l'emploi tactique des Grandes Unités 1924).

Weldra zal onze oorlogsdivisie met eene mitrailleurcompagnie worden versterkt, welke vermoedelijk uit 6 sectiën van 3 mitr. M'08 zal bestaan.

De Divisie-mitrailleurcompagnie (D.M.C.) vormt eene mitrailleurorganisatie van hoogere orde.

Het tactisch gebruik hiervan — dat afzonderlijk dient te worden beschouwd — komt bij verschillende kaderoefeningen reeds herhaaldelijk ter sprake.

Een en ander is voor ons aanleiding onze denkbeelden hieromtrent te ontvouwen.

In verband met de technische eigenschappen van de D.M.C. en de plaats, die deze in de organisatie van de Divisie inneemt, zal deze compagnie voor de volgende doeleinden moeten worden aangewend.

- I. *Ter besparing van mankracht.*
- II. *Voor het afgeven van infanterievuren op grooten afstand.*
- III. *Als vuurreserve van de infanterie der Divisie.*
- IV. *Voor bijzondere opdrachten.*

Ad I. Eene beslissing kan in het gevecht alleen door den aanval worden bereikt.

Om te kunnen aanvallen, zal men op een ander deel van het front verdedigend moeten optreden, teneinde op het terrein van den aanval het noodzakelijke vuuroverwicht te kunnen verkrijgen en over voldoende reserves te kunnen beschikken.

Zelfs bij de tijdelijke verdediging is het noodzakelijk, dat de commandant tot het laatst over reserves blijft beschikken, teneinde zijn invloed op het gevecht te kunnen uitoefenen.

Een algemeene eisch is dus: Besparing van mankracht.

Voor al het terrein zal hier zijn invloed doen gelden.

Wanneer we het Nederlandsche terrein uit een militair-aardrijkskundig oogpunt beschouwen, dan merken we daarbij het volgende op:

1. *Open grenzen*, gevolg: Groote fronten, moeilijke aanleuning, ongedekte flank(en), sterke reserves noodig, dus besparing van krachten noodzakelijk;

2. *Kust en groote rivieren*, sterk voor de verdediging, hindernissen, die door vuur moeten worden bestreken. Als gevolg daarvan zijn, zoolwel bij de directe- als indirecte verdediging, sterke reserves noodig.

3. *Polderland*, groote fronten, veel hindernissen, sterk voor de verdediging, open terrein, waarin de steunpunten ver uiteen liggen en waartusschen zich groote ruimten bevinden, die door vuur moeten worden bestreden; het terrein biedt weinig art.-stellingen en is uitermate geschikt voor mitrailleurvuur.

4. *Algemeene terreingesteldheid*, vlak met vele, goede mitrailleur-schootsvelden. In de z.g. bedekte, met maskers voorziene terreinen zal alleen een *ander* gebruik van den mitrailleur moeten worden gemaakt, n.l. zal een meer flankerende werking moeten worden toegepast. Hier toe zullen de mitrailleurs meer in breedte en diepte verspreid moeten worden opgesteld.

Gevolgtrekking. Het Nederlandsche terrein is doorgaans zeer geschikt voor het gebruik van een groot aantal zware mitrailleurs. Het zal veelal tot het innemen van groote fronten of (en) het vormen van sterke reserves aanleiding geven.

In de gevallen, waarin door een Divisie eene groote frontbreedte moet worden bezet, dan wel door den D.C. over een voldoende sterke, bewegelijke reserve moet worden beschikt, is het veelal gewenscht, op een deel van het front een zoogenaamd „mitrailleur-front” te vormen, waartoe onder meer de D.M.C. kan worden bestemd.

In bijlage 1 zijn twee voorbeelden van de aanwending der D.M.C., bij eene Divisie in voorste lijn, schematisch aangegeven.

Ad. II. Onze infanterie wordt slechts door eene betrekkelijk zwakke artillerie gesteund.

Op eene overmatige artillerie behoeven wij niet te rekenen.

Als gevolg daarvan zullen, door het bestaande systeem van opvolgende vuurconcentraties, de doelen door de artillerie achtereenvolgens, gedurende eenigen tijd, moeten worden losgelaten.

Bovendien treedt de noodzakelijkheid van de bestrijding van de vijandelijke artillerie weder meer en meer op den voorgrond.

Hierdoor zal de infanterie meer aan zich zelf zijn overgelaten.

Het artillerievuur vult het vuurplan van de infanterie aan. In de gevallen, waarin de art. zulks onvoldoende kan doen, zal deze taak door zware-mitrailleurs moeten worden overgenomen.

In punt 3 Hoofdstuk V Aanw. opl. inf. '23 zien we dan ook vermeld, dat de zware-mitrailleurs de taak van de artillerie belangrijk kunnen verlichten en zelfs soms overnemen (afsluitings- en stormvuur).

De punten 6 en 21 geven aan, dat storende- en tegenvoorbereidingsvuren op afstanden van 1800—2000 M. kunnen worden afgegeven.

Wanneer we rekening houden met:

- a. de kalibervergrooting van den zwaren mitrailleur tot 7.92 m.M., waarmede reeds een aanvang is gemaakt;
- b. de hiermede verband houdende wijzigingen en verbeteringen van de mitrailleur-munitie;
- c. de verstrekking van moderne richtmiddelen;
- d. de invoering van de mitr.affuit M. '25, welke reeds wordt aangemaakt,

dan kunnen, blijkens de bij de gehouden proefnemingen opgedane ervaringen, de in de vorengenoemde punten 6 en 21 bedoelde vuren, zelfs worden afgegeven op afstanden van ongeveer 3500 M., waarbij nog op een goede uitwerking kan worden gerekend.

Op de groote afstanden moeten echter, ter vergrooting van de uitwerking en ter verhooging van de trefkans, voor elk dezer vuren ten minste 6 mitrailleurs worden bestemd.

Welke mitrailleurs zullen evenwel vorenbedoelde vuren moeten afgeven?

In bijlage II is de verdeling van het gevechtveld bij de verdediging in verschillende strooken schematisch aangegeven.

In strook 1) kunnen alleen de C.C. en de B.C. hun invloed doen gelden.

De hoogere C. brengen alleen de samenwerking tot stand.

In strook 2) leidt de R.C. het gevecht en regelt de D.C. de samenwerking.

De D.C. maakt het infanterie vuurplan sluitend, dan wel versterkt dit door middel van de D.M.C. en de artillerie.

In strook 3) leiden de D.C. en hoogere C. het gevecht.

Bij de verdediging *in* de stelling, tegenover een doorgedrongen vijand, geschiedt de gevechtsleiding op overeenkomstige wijze door de C., in de bevelsstrooken aangegeven.

Uit het schema blijkt, dat de zware mitrailleurs doorgaans zullen moeten optreden, tusschen de ~~~~~ lijnen, alzoo in de strooken der vóórregimenten.

De zware mitrailleurs van de D.M.C. zullen, voor de vuren op groote afstanden, indien mogelijk, zoo ver mogelijk naar voren worden opgesteld, teneinde de groote dracht te gebruiken om den vijand eerder verliezen te berokkenen.

De B.C. der voorregimenten moeten de beschikking over hunne mitr.comp. behouden.

Deze maken een onafscheidenlijk deel uit van het bat. inf. en vormen de basis van het vuurplan.

Voor aanvullingen op dit vuurplan zijn *in* de Divisie alleen de zware mitrailleurs van de infanterie der Divisie-reserve en de D.M.C. beschikbaar.

Krijgt de Div.reserve een opdracht te vervullen, dan moet deze over de organiek ingedeelde zware mitrailleurs kunnen beschikken.

Op deze mitrailleurs valt dus niet met zekerheid te rekenen.

Hieruit volgt, dat de Cn. der voorregimenten en de D.C., voor wat het infanterievuur betreft, door middel van de D.M.C. de vereischte samenwerking tot stand kunnen brengen en hun invloed kunnen uitoefenen.

Gevolgtrekking.

Voor de inf.vuren op de groote afstanden moeten in de eerste plaats de mitrailleurs van de D.M.C. worden bestemd.

Adr. III. De D.M.C. is organiek bij de Divisietroepen ingedeeld. Zij vormt de vuurreserve van de inf. der Div. en zal dus in den regel bij alle ondernemingen van de infanterie zijn betrokken.

Ook bij de mitrailleurs moet men beschikken over een gevechtsgroep (troepenmitrailleurs) en een reservegroep (mitrs. van de hoogere Cn.), welke laatste:

- a. steeds ter beschikking staat;
- b. ongeschokt is gebleven;
- c. gemakkelijk kan worden verplaatst;
- d. haar vuur op elk gewild punt kan brengen.

Vroeger eindigde een *aanval* meestal met een stormloop, thans begint het aanvallend gevecht daarmede eerst recht.

Teneinde de vele, onverwacht opduikende, weerstanden snel te kunnen breken en in verschillende richtingen snel te kunnen optreden, zal de infanterie, hoe verder zij in de vijandelijke stelling doordringt, zich zelf met hare infanterie vuurwapenen moeten behelpen.

Juist in dit oogenblik van den strijd zal zij den rechtstreekschen steun van het art.vuur veelal moeten missen.

Het behoort tot de taak van de D.M.C. om gereed te staan tot het onmiddellijk verleenen van steun, daar waar de aanval dreigt vast te loopen.

Bij de *verdediging* zal door het vijandelijke artillerievuur het vuurplan min of meer ernstig hebben geleden.

Deze gapingen zullen moeten worden aangevuld.

Evenzoo zal bij een binnendringen van den vijand in de hws, deze door vuur tot staan moeten worden gebracht.

Na een *korte* —, doch *krachtige* vuurvoorbereiding, zullen tegenstooten (-aanvallen) worden ondernomen, teneinde het verloren terrein te heroveren.

In al deze omstandigheden is een belangrijke taak voor de meer achterwaarts geplaatste vuurreserve der infanterie, de D.M.C., weggelegd.

Ad IV. Volgens punt 18 gevechtshandleiding '26 kan de Div. het gevecht zelfstandig voeren.

Daartoe moet de D.C. over de noodige machtsmiddelen beschikken (Divisietroepen), teneinde zijn invloed tot het laatst te kunnen uitoefenen, alsmede om, door het inzetten van krachten of het versterken van het vuur, het zwaartepunt der gevechtshandeling kenbaar te maken.

Verder kunnen er, zooals nog nader zal blijken, velerlei bijzondere omstandigheden zijn, waarin bij een zelfstandig opereerende Divisie een hoogst nuttige taak voor de D.M.C. is weggelegd.

Als gevolg van de bestemming, zooals hiervoor is uiteengezet, kunnen aan de D.M.C. onder meer de navolgende opdrachten worden verstrekt, dan wel kan door dit onderdeel aan de uitvoering van deze worden meegewerkt.

A. Verdediging.

1. Tijdens de nadering van den vijand.

Het voorbereiden van vuren op: punten, die door den vijand moeten worden voorbijgetrokken; randen van bedekte terreinen of bosschen, waaruit de vijand het open terrein zal moeten betreden; wegkruisingen, waarschijnlijk te volgen landwegen, uitgangen van dorpen e.d.

Het kan gewenscht zijn de D.M.C. geheel of gedeeltelijk op te dragen de voorposten met vuur te steunen.

Deze mitrailleurs zullen gegroepeerd optreden voor het afgeven van vuurconcentraties op loonnende doelen.

Ter eigen veiligheid worden zij achter de vpd. opgesteld.

2. Tijdens 's vijands voorbereiding tot den aanval.

Het afgeven van tegenvoorbereidingsvuren.

3. Tijdens den aanval.

Het afgeven van opvolgende vuurconcentraties op den vijand, wanneer deze zijne uitgangsstellingen verlaat en moeilijke terreinstrooken doorschrijdt.

Het sluitend maken van het net van afsluitingsvuren, zoowel vóór als in de stelling.

Het herstellen van het verband in het front bij een doordringen van den vijand.

Het steunen van tegenstooten en tegenaanvallen.

4. Bij een mislukten aanval.

Het afgeven van vervolgend vuur.

5. Bij een gelukten aanval.

Het stuiten van den voortrukkenden vijand en het dekken der teruggaande troepen, door het snel vormen van een samenstel van afsluitingsvuren.

B. Aanval.

1. *Tijdens den opmarsch (nadering).*

De D.M.C. kan geheel of gedeeltelijk bij de voorhoede(n) (vóórbat.) worden ingedeeld.

De D.M.C. vormt dan eene vuurreserve in handen van den C. der voorhoede(n) en marcheert dan bij den hoofdtroep. Is de D.M.C. gedeeltelijk bij de voorhoede(n) ingedeeld dan marcheert het andere deel bij de hoofdmacht, daarbij zoover naar voren ingedeeld als noodig is om snel te kunnen ingrijpen.

Door deze indeeling is het mogelijk: krachtige vuren snel af te geven, punten te veroveren en bezet te houden voor de hoofdmacht van belang; een vuurfront te vormen in een deel van het marschvak, terwijl de voorhoede daardoor in het andere deel krachtiger kan aanvallen.

2. *Tijdens de voorbereiding tot den aanval.*

Het beveiligen van de uitgangsstelling, het afgeven van storend vuur, het onder vuur nemen der aanvalsdoelen.

3. *Tijdens den aanval.*

Het steunen van de „voorwaartsche beweging” door vuur, overal waar die steun bij den strijd om het vuuroverwicht noodig blijkt.

Dit kan geschieden door: neutraliseerend vuur in vuurconcentraties af te geven, het dekken van een flank van een troep waarvan de nevenafdeeling niet voorwaarts kan, het brengen van verband tusschen twee aanvallende groepen waartusschen een opening is ontstaan; het insluiten van weerstandskernen met vuur, het vormen van een vuurscherm in dat deel van het aanvalsvak waarin (tijdelijk) niet wordt aangevallen, het tijdelijk overnemen van de taak van de mitr. comp. der bat. inf., teneinde de verplaatsing van deze compagnie mogelijk te maken.

4. *Tijdens de doorvoering van den aanval.*

Het bezetten van veroverde punten, het leggen van afsluitingsvuren voorbij de veroverde stellingen, teneinde de eigen troepen gelegenheid te geven tot het ordenen der verbanden; het afgeven van vervolgend vuur.

5. *Bij het vastloopen of mislukken van den aanval.*

Het afslaan van tegenaanvallen; het dekken van de aanvalstroepen door vuur.

C. Terugtocht.

Het vertragen van 's vijands opmarsch. Dit kan geschieden door reeds op grooten afstand vuur af te geven op alle belangrijke punten, als wegkruisingen, dorps- en boschranden, accessen enz.

Het terugnemen van de D.M.C., bij een dergelijk gevecht, geschiedt onder dekking van lt. troepen of in samenwerking met snel te verplaatsen inf. afd.

Deze handeling is zéér moeilijk, moet uitstekend worden voorbereid en bij voorkeur bij duisternis worden uitgevoerd.

D. Bijzondere opdrachten.

In samenwerking met de lt. troepen van de Div. of D.G. het snel bezetten en verdedigen van een vooruitgelegen punt of terreinstrook, het dekken van een open flank, totdat inf. eenheden deze taak overnemen.

Het verleen van steun bij een rivierovergang.

Zulks kan geschieden door het onder vuur nemen van de punten op 's vijands oever, van waaruit de verdediger den overgang kan bemoeilijken.

Het door een afsluitingsvuur beschermen van het eerste echelon, tegen vijandelijke aanvallen, zoodra dit is overgezet.

Vooraf voor het uitvoeren van bijzondere opdrachten moet de D.M.C. eene groote bewegelijkheid bezitten.

Het behoeft geen nader betoog, dat vaste regels omtrent het gebruik van de D.M.C. niet zijn te geven.

Dit moet zich geheel aanpassen aan de omstandigheden.

Een gebruik van de D.M.C. als vorenbedoeld is alleen mogelijk, indien de tactische voorschriften in deze niet te bindend zijn.

Oefening en Organisatie.

Uit het voorgaande blijkt genoegzaam welk een belangrijke taak voor de D.M.C. is weggelegd en dat de oprichting van deze comp. in eene leemte voorziet.

Wil deze „mitr.organisatie van hoogere orde” aan de gestelde verwachtingen beantwoorden, dan zal:

A. het personeel eene groote mate van geoefendheid moeten bezitten;

B. de samenstelling zoodanig moeten zijn, dat deze rekening houdt met de Nederlandsche toestanden en -tactiek, eene groote mate van verplaatsbaarheid bezit en een soepel gebruik toelaat. De D.M.C. moet, zoowel voor den aanval als voor de verdediging geschikt zijn.

Ad A. Oefening.

Het kader van de D.M.C. zal bekend moeten zijn met de tactiek van de Divisie en moet in het *bijzonder* zijn geoefend in:

het maken van vuurplans,

het voorbereiden en afgeven van vuren op groote afstanden.

Het personeel zal bedreven moeten zijn in het afgeven van vuren met indirecte richting, alsmede van indirecte vuren.

De D.M.C. kan in haar geheel gegroepeerd optreden, de S.C. zijn dan verbonden met den C.-D.M.C.

Ook kunnen één of meer sectiën ter beschikking van een R.C. worden gesteld.

De D.M.C. moet in staat zijn, c.q. in samenwerking met andere mitrailleurseenheden, in korten tijd en in elk terrein een goed sluitend *vuurfront* te vormen.

Men zij indachtig, dat bij het bezetten van een vuurfront de D.M.C. op dat frontdeel alleen de taak van het *inf.vuur* overneemt.

De toevoeging van andere wapens en diensten blijft — naar de gegeven omstandigheden — evenzeer noodig dan wanneer het onderwerpelijke terrein door *inf.* zou worden bezet.

Evenzoo blijft de toevoeging van *inf.* noodig voor den veiligheids-, waarnemings-, verkennings- en luisterdienst, alsmede voor handlangersdiensten, het uitvoeren van tegenstooten en het bezetten van bedekte terreindeelen, welke ongeschikt blijken voor het opstellen van zware mitrailleurs.

Een en ander houdt voornamelijk verband met het terrein en de aanwezige hindernissen.

Het doel bij de verdediging van een mitrailleurfront moet zijn: *tijdwinst*.

Stuit de vijand *bij verrassing* op een dergelijk front, dan zal dit een zeer demoraliseerenden invloed op hem uitoefenen.

Hij wordt voorts gedwongen tot een grootere mate van voorzichtigheid, wellicht tot een opnieuw ordenen der verbanden, terwijl de *art.* voorbereiding meer zorg zal vereischen.

Het is voldoende bekend hoe moeilijk het is een terrein, dat met mitrailleurnesten is bezaaid, te zuiveren en hoeveel *art.munitie* dit kost ¹⁾.

De verkregen *tijdwinst* geeft gelegenheid tot het uitvoeren van een tegenstoot (aanval).

De breedte van het front, dat door de D.M.C. zou kunnen worden bezet, is moeilijk aan te geven.

Deze is geheel afhankelijk van:

- a. het terrein, waarin de vijand zal moeten optreden,
- b. de waarde van de voorliggende hindernis(sen),
- c. de gelegenheid welke het terrein biedt voor gedekte opstelling en voor het vormen van een aaneengesloten vuurfront.

Louter om de gedachten te bepalen, kan worden aangenomen, dat, in het onderhavige geval, aan de D.M.C. een terreinstrook kan worden toegewezen van 1 à 1½ K.M. frontbreedte bij een diepte van ± 500 M.

Het is duidelijk, dat aan het personeel van de D.M.C. zeer hoge eischen van geoeffendheid moeten worden gesteld.

Bij den bestaanden korten oefeningstijd is dit alleen mogelijk, door van de D.M.C. in de Divisie eene elite-mitrailleurorganisatie te maken, waarbij het beste mitrailleurkader en -personeel wordt ingedeeld.

Off. en lager kader moeten vooral in grooter troepenverband (*Reg.* en *Div.*) worden geoeffend.

¹⁾ Zie Sch. art. '22, blz. 124 en 125.

Het mitrailleurpersoneel, dat voor de D.M.C. wordt bestemd en voor eerste oefening onder de wapenen is, zou nog een extra schietserie in de L.b.H. of te Scheveningen kunnen volgen, waartoe door elke vredes-Div. 1 Sectie zou kunnen worden saamgesteld.

De alsdan te vormen D.M.C. kan dan, e.g. onder leiding van de N.S.S., tot op de grootste afstanden schietoefeningen houden.

Ad B. Organisatie.

Vermoedelijk zal de D.M.C. bestaan uit 6 sectiën.

De organisatie moet, voor zoover ons bekend is, nog nader worden vastgesteld.

In verband hiermede achten we het wenschelijk eene oplossing van het organisatievraagstuk e.a. aan te geven.

Het ontwerp moet, wil het voor verwezenlijking vatbaar zijn, worden samengesteld op den voet van „het uiterste minimum”, de basis van onze geheele legervorming.

De organisatie zal verder nog aan de volgende eischen moeten voldoen :

1e. Bruikbaar zijn volgens de beginselen van de Nederlandsche tactiek.

2e. Het karakter van mitrailleurseenheid dragen.

3e. Een groote verplaatsbaarheid bezitten.

4e. Een soepele samenstelling hebben, waardoor splitsing in zelfstandige onderdeelen zeer wel mogelijk is.

Met inachtneming van het vorenstaande is een organisatie ontworpen, als in bijlage III is aangegeven.

Daar de D.M.C. voornamelijk door reserve-off. en dpl. kader zal worden aangevoerd, de te vervullen taak zeer veel omvattend is en het terrein van werkzaamheid eene groote oppervlakte kan beslaan, achten wij eene samenstelling van de D.M.C. van 6 Sectiën, elk van 3 stukken, minder gewenscht.

Het geheel is — onder de gegeven omstandigheden — te weinig overzichtelijk, terwijl de omvang van de Compagnie de verplaatsbaarheid niet ten goede komt.

Naar onze meening moet de mitrailleurseenheid bestaan uit een Compagnie van 12 stukken.

Alle mitrailleurorganisaties van hoogere orde moeten — met het oog op een meer soepel gebruik — zijn samengesteld uit één of meer van deze compagnieën.

De Sectie van 3 stukken achten we evenmin aan te bevelen.

Juist de verbetering van het materieel maakt een Sectie van 3 stukken des te meer ongewenscht, wil men uit de 12 mitrailleurs der comp. het grootste nuttig effect verkrijgen.

Het voert ons thans te ver dit „vraagstuk op zich zelf” in zijn geheel te behandelen.

De mitrailleur-compagnie moet, met het oog op een gesplitst optreden, weder kunnen worden onderverdeeld in officiers-eenheden, welke niet

te klein mogen zijn in verband met den aard van de vele te vervullen opdrachten.

Hoewel de ontworpen D.M.C. 6 mitr. minder telt dan thans in het voornemen ligt, staat hiertegenover, dat de voorgestelde compagnie eerder geheel zal zijn gevormd.

Naarmate meer materieel en personeel beschikbaar komen, kunnen uit de 48 zware mitrailleurs, welke minder benoodigd zullen zijn, 4 mitrailleurcompagnieën worden gevormd.

Deze zouden eene reserve kunnen vormen in handen van den C.V., dan wel zou per D.G. één compagnie kunnen worden ingedeeld.

Indien bij dit ontwerp-organisatie gebrek aan sergeanten een belemmering mocht vormen om weder terug te keeren tot de gewenschte Sectie van 2 stukken, verdient het naar onze meening aanbeveling in dit tekort te voorzien, door de organisatie van het Veldleger te verdiepen, en wel door kader van een oudere lichter meer, bij het Veldleger in te deelen.

Dit gaat ten slotte ten koste van de encadreering der aanvullingsreserve.

De vervoerwijze van de mitrailleurs vormt nog steeds een vraagstuk, waarvoor geen afdoende oplossing is gevonden.

De eischen hieraan te stellen zijn:

- 1e. voor verwezenlijking vatbaar zijn,
- 2e. snel vervoer,
- 3e. groote verplaatsbaarheid buiten de wegen toelaten,
- 4e. de mitrailleurbediening zoo min mogelijk vermoeien.

Het valt buiten het kader van deze verhandeling de voor- en nadeelen van de paarden- en autotractie nauwkeurig na te gaan.

Deze zijn trouwens genoegzaam bekend.

In ieder geval komt het ons voor, dat noch de paarden-, noch de autotractie uitvoerbaar is onderscheidenlijk vanwege het kosten-vraagstuk en de voorziening in de behoefte aan chauffeurs.

De mensentractie is niet snel genoeg en vermoeit het personeel te vroegtijdig.

Onder de gegeven omstandigheden komt ons de rijwieltractie nog als het best te verwezenlijken en de meest bruikbare voor.

Deze vervoerwijze werd reeds in 1920 bij de Politietroepen toegepast voor het medevoeren van de mitrailleur M'18 met munitie en toebehooren, zelfs in de terreinen van het meest zuidelijke deel van Limburg.

Wij vermeenen, dat de ter zake gehouden proeven in Ede evenmin ongunstige resultaten hebben opgeleverd.

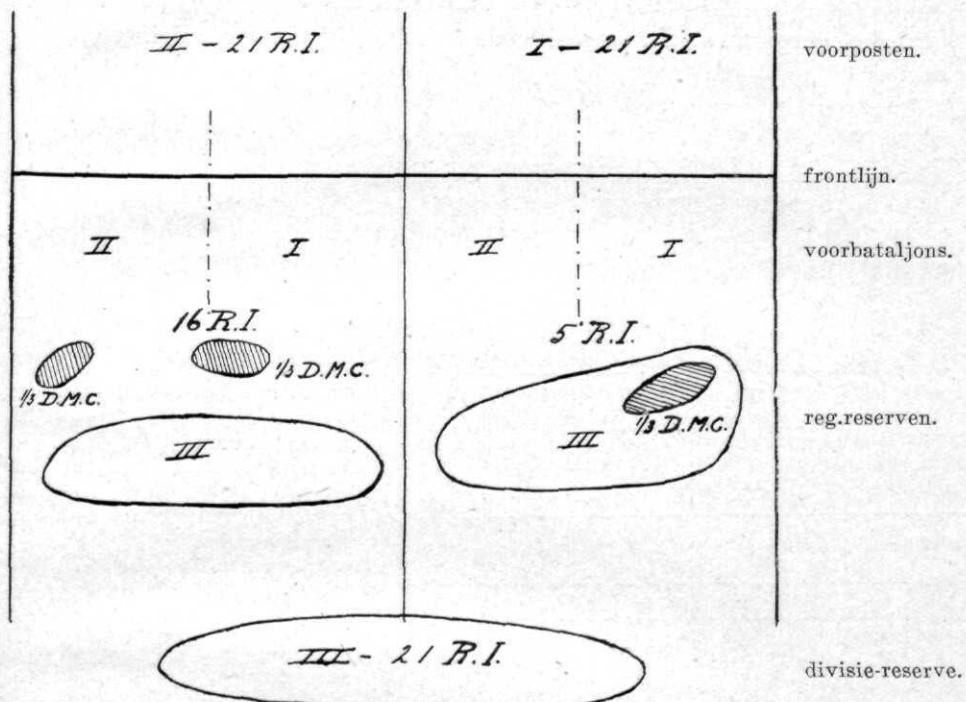
Wij zouden het artikel willen besluiten met de opmerking, dat de D.M.C. alleen dan de weerkracht van het Leger zullen versterken, indien het personeel ten volle is berekend voor zijn taak.

De onderwerpelijke vermeerdering van het aantal mitrailleur-eenheden is doelloos, indien niet tegelijkertijd de opleiding van het mitrailleurpersoneel wordt verbeterd en uitgebreid.

BIJLAGE I.

A. 2 voorregimenten.

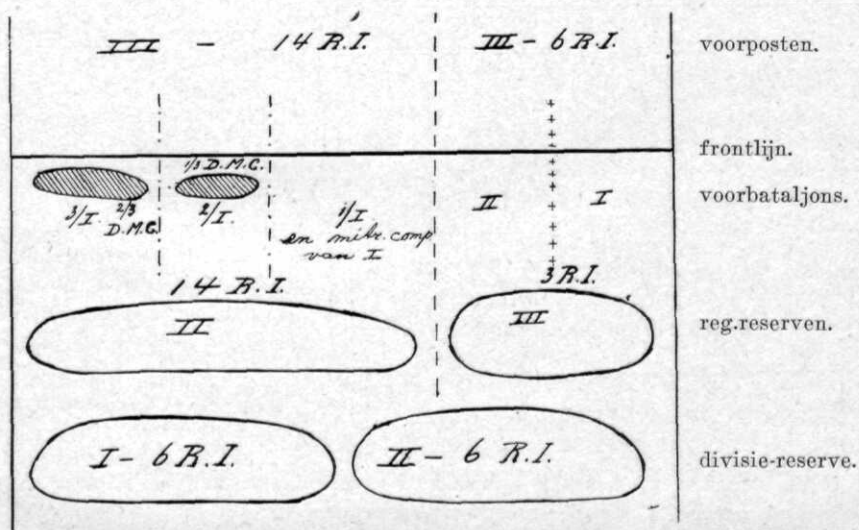
<----- 3200 M. ----->

Toelichting: $\frac{1}{3}$ D.M.C. ter beschikking C-5 R.I.
 $\frac{2}{3}$ D.M.C. behoort tot de Div.res.
 De li. Sectie verzekert de aansluiting in het vuurfront met de li. neven Div.

B.

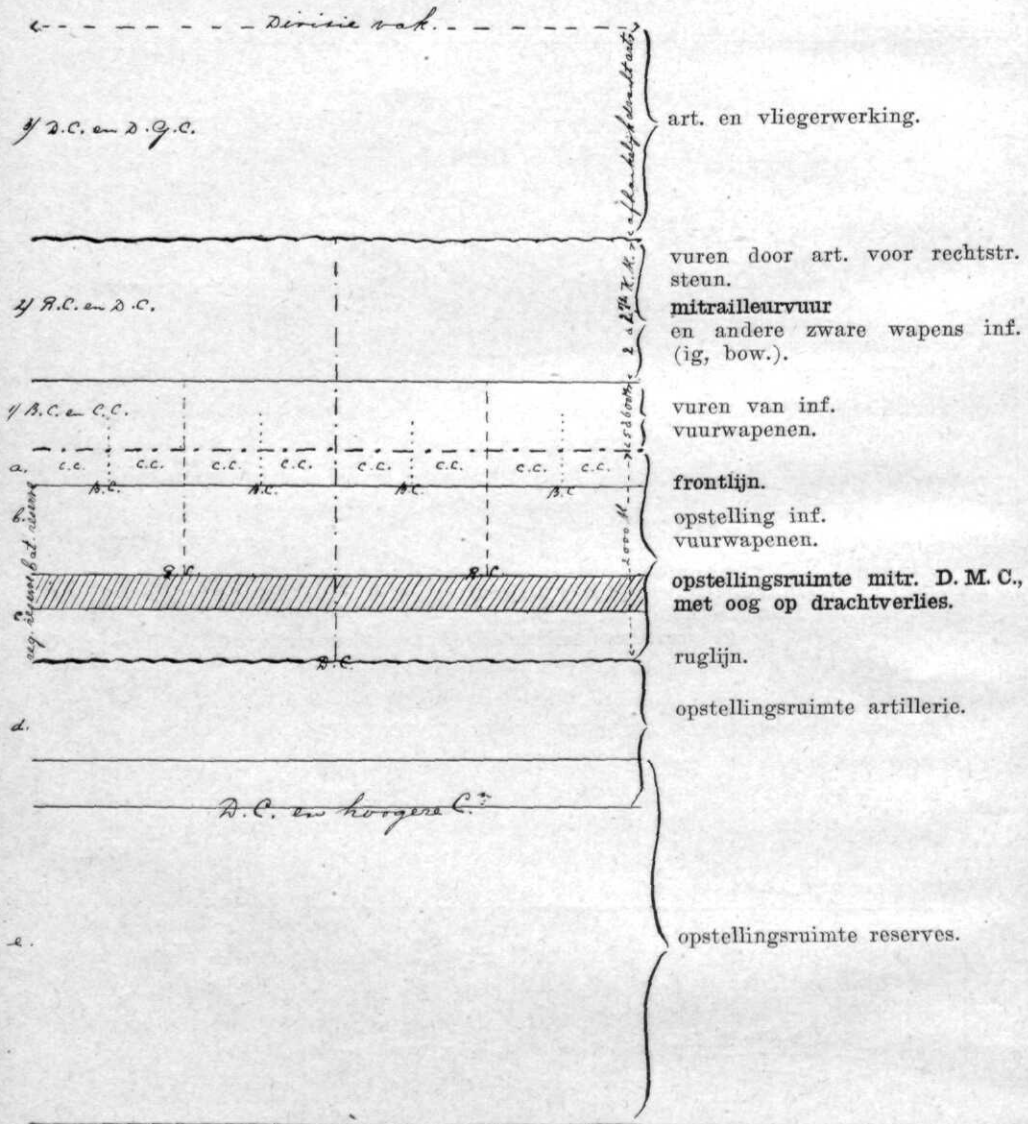
<----- 5 K.M. ----->

Toelichting: De D.M.C. is aldus ingezet ter bereiking van doel I, blz. 17.
 De mitr.comp. van I en II-6 R.I., en wat er van de voorposten terugkeert, zijn bestemd voor de doeleinden II, III en IV, blz. 17.

BIJLAGE II.

SCHEMATISCHE VERDEELING
van het gevechtsveld in verschillende strooken, bij de verdediging.

Strooken 1 t/m 3 geven de vuurverdeling aan.

Strooken a t/m e geven de troepenverdeling aan.

In beide strooken zijn de Cn. vermeld, die ter plaatse het bevel voeren, alsmede de hogere Cn., die de samenwerking regelen.

BIJLAGE III.

Samenstelling van een
DIVISIE-MITRAILLEURCOMPAGNIE,
bestaande uit 3 pelotons van 2 sectiën, elk van 2 mitrs M'08.

SAMENSTELLING.	BIJZONDERE BEPALINGEN.				
	Officieren.	Onder-Officieren, Korporaals en Manschappen.	Automobielen.	Motorrijwielen.	Rijks rijwielen.
Kapitein-Commandant . . .	1	1 ¹⁾		1 ¹⁾	1)
Sergent, toegevoegd		1			1 met zijspan en 1 motorrijder van den motordienst.
Ordonnansen, wielrijders . .		4 ²⁾			4 2) Van het regiment wielrijders.
Vbd. } afd. } Sergeant, commt		1			1 3) Hieronder 3 hulprijwielher-
		2			2 stellers.
		12			12 4) Van de compagnieën hospitaalsoldaten, n.l.:
Luitenants of Vaandrags } Serg.-maj. instr. } danten. } 2		1		2 I D.M.C. van 4 H.S.	
Ordonnansen, van de Pelotons Cn.		3		3 II D.M.C. van 2 H.S.	
Sergeanten, afstandmeter .		3		3 III D.M.C. van 3 H.S.	
Soldaten, hulpafstandmeter		3		3 IV D.M.C. van 1 H.S.	
Sergeanten, sectie-c.		6		6 5) Ingedeeld bij den werkplaats-automobil.	
Korporaals, stukse.		12		12 6) Van de compagnie intendance-troepen, ingedeeld bij den goederenautomobil.	
Soldaten, mitrailleur-bedieningen		108 ³⁾		198 7) Hieronder 6 reserve-manschappen, elke automobil met 25 kisten voor 2000 patronen voor mitr. M'08 en 16 reservepatroonbanden met 250 patr. voor mitr. M'08.	
Korporaal-ziekenverpleger .		1 ⁴⁾		1 8) Hiervan 1 sergeant-menage-meester, 1 kok, 2 bijkoks en 2 chauffeurs; laatstgenoemden van den motordienst.	
Ziekendragers		3 ⁴⁾		3 9) Van den Motordienst.	
Korporaals-mitrailleur-hersteller		2 ⁵⁾		1 1) <i>Bewapening.</i> De S.Cn., de stuks-Cn. en de Nos. 1 t/m 3 bewapend met het legerpistool, de overigen met karabijn.	
Korporaal-rijwielhersteller .		1		1 2) <i>Vervoer.</i> De mitrailleur met affuit, de gereedschapstasch en -kist, olie-kist, waterbus en 4750 patr. No. 1 M. worden door de Stuks-C. en de Nos. 1 t/m 9 per rijwiel vervoerd.	
Sergeant-administrateur . .		1		1	
Fourier of sergeant-administrateur		1		1	
Facteur		1		1	
Schoenmaker }		1			
Kleermaker } ⁶⁾		1			
Sergeant-commandant . . .		1		1	
Patroonautomobielen		12 ⁷⁾	6		
Ranselautomobil		2	1		
Keukenautomobil		} 8 ⁸⁾	1		
Proviandautomobil			1		
Goederenautomobil		2 ⁹⁾	1		
Werkplaatsautomobil		2 ⁹⁾	1		
Totaal	3	196	10	2	166

Is de chemische oorlogvoering noodeloos wreed, is zij
in de toekomst wederom te verwachten en moet
daarom ons leger van aanvals- en verdedigings-
middelen ten aanzien van de chemische
oorlogvoering voorzien zijn?

DOOR

J. F. VAN KERVEL,

1e Luitenant-Instructeur b.d. 1e Stormschool.

Es lässt sich fast durchweg unwiderlich nachweisen, dass jede neu auftretende, die älteren übertreffende Waffe zunächst als der Menschlichkeit zuwider verdammt wird, später aber durch Ablauf der Zeit und durch weitere, sie überholende Fortschritte als legitimiert erscheint''.

(VON ROMÖCKI. Geschichte der Explosionsstoffe, Bd. I. S. 280).

Inleiding.

Toen door de Duitschers in April 1915 de eerste groote gaswolkaanval op geheel onvoorbereide, onbeschermd vijandelijke troepen ondernomen werd, steeg over bijna de geheele wereld tegen een dergelijke wijze van oorlogvoeren een kreet van verontwaardiging en afschuw op. Dit is echter zeer begrijpelijk.

In de eerste plaats was dit oorlogswapen nog nimmer op *grote schaal* te velde gebruikt, zoodat de tegenstander niet alleen geheel onbeschermd was, doch bovendien in niet geringe mate verrast werd. Ook kreeg zijn moreel een geduchten knak, het aantal dooden en gaszieken was zeer groot. Tegen de oprukkende Deutsche troepen werd in 't geheel geen weerstand geboden en de nog niet of ten deele vergaste troepen trachtten het veege lijf te bergen.

Ten laatste zij hierbij opgemerkt, dat het gebruik van giftige chemische verbindingen in oorlogstijd bij art. 23 van de Haagsche conventie van 1907 verboden was.

Beter uitgangspunt, als boven omschreven, voor een te voeren anti-gas propaganda door de geallieerden kon niet aanwezig zijn, waarbij echter niet alleen het doel voorzat, de menschheid van een z.g. verschrikkelijk oorlogswapen te bevrijden, doch waarmede men tevens, vooral in neutrale landen, stemming trachtte te maken tegen het Deutsche volk.

En wat is er toen in die vier oorlogsjaren niet op los geschreven over de verschrikkingen van den chemischen oorlog en hoe werd hetgeen dikwijls opkwam in het fantastisch brein van den een of anderen schrijver maar niet al te gaarne door het groote publiek geloofd en verder verteld.

Doch niet alleen in de jaren 1914—1918 werd de anti-gas propaganda met de noodige fantasie gevoerd, nog heden ten dage leest men in couranten en tijdschriften de meest overdreven verhalen over het gebruik van oorlogsgassen. Reeds bij een vluchtige beschouwing blijkt, dat een groot gedeelte van het neergeschrevene sterk overdreven is, of wel op pure fantasie van den schrijver berust.

Veelal echter staan hierbij dan edele motieven op den voorgrond, als eeuwige vrede of internationale ontwapening; doch men zal o.i. langs dezen weg, den weg der onwaarheid of overdrijving, wellicht tijdelijk, doch niet blijvend succes hebben.

I. *Is de chemische oorlog noodeloos wreed?*

Bij de beantwoording van deze vraag moeten wij achtereenvolgens nagaan:

1e. Hierbij moeten wij ons afvragen:

2e. Welke zijn de verliezen en de gevolgen geweest van het gebruik van chemische strijdmiddelen in den afgelopen oorlog?

ad 1. Hierbij moeten wij ons afvragen:

Kunnen wij den soldaat absolute bescherming geven? Het antwoord hierop is: Wij *kunnen* den soldaat tegen de in den afgelopen oorlog gebruikte chemicaliën absolute bescherming geven.

Men zal mij nu wellicht direct toevoegen: wie garandeert ons, dat er geen nieuwe chemische stoffen gevonden zullen worden, zoodat de in gebruik zijnde beschermingsmiddelen geen afdoende bescherming meer zullen geven.

Van Duitsche zijde wordt er op gewezen, dat er in de toekomst wel degelijk nieuwe chemische stoffen gebruikt zullen worden, doch *niets* wijst er op, dat deze een intensiever uitwerking zullen hebben dan de tot nu toe gebruikte stoffen. Dr. RUDOLF HANSLIAN schrijft dan ook in „Wissen und Wehr”, Maart 1926: „Maszgebende Fachleute Amerikas und Englands haben die Ansicht ausgesprochen dasz die Kampfstoffe des Zukunftskrieges denen des letzten Krieges ähnlich sein werden”.

Professor PATERNO meent, dat er geen redenen bestaan om aan te nemen, dat men nieuwe stoffen van grootere militaire waarde dan de nu bekende zou kunnen uitvinden en in groote hoeveelheden zal kunnen fabricceeren, terwijl deze uitspraak door verschillende buitenlandsche gasspecialisten bevestigd wordt.

Hierbij zouden wij nog de vraag willen stellen:

Zal een land, dat in vreedstijd of in oorlogstijd een nieuw gas ontdekt, dat door alle tot nu toe bekende beschermingsmiddelen heendringt, dit gas eventueel durven gebruiken, wanneer het er zich zelf niet voldoende tegen kan beschermen?

En moet dan ook niet met het verschijnsel rekening worden gehouden, zooals zich dat voordeed in 1918, toen de Amerikanen het *Lewisite* ontdekten, dat de Duitschers onafhankelijk van hen dit gas reeds eerder bereid hadden?

Volgens N. L. HANSEN zullen wij in een toekomstigen oorlog het mosterdgas weer aantreffen, mogelijk in een verbeterde uitgave, met nog sterkere huidprikkelende werking. Het zal voornamelijk een rol krijgen te vervullen bij de oplossing van defensieve opdrachten.

Daarnaast kunnen wij een paar uitgezochte, vluchtige, offensieve gassen verwachten van het phosgeen en diphosgeentype, die voornamelijk tot taak zullen hebben, de artillerie te overweldigen en tot zwijgen te brengen. Eindelijk zullen tegen de infanterie waarschijnlijk hoofdzakelijk nies- en traangas gebezigd worden, om deze te dwingen de maskers op te zetten, te vermoeien, te demoraliseeren en haar vuur onzeker te maken. Het (dragen van het) gasmasker vermindert toch in beduidende mate de gevechtswaarde van den troep. De oorlog zal waarschijnlijk dan een bewegingsoorlog worden, daar het mosterdgas den stellingoorlog onmogelijk zal maken. Het gebruik van strijdgassen zal er daarom redelijkerwijze toe bijdragen den oorlog te verkorten.

Ad. 2e. Bij den eersten Duitschen gaswolkaanval op 22 April 1915 tusschen Bixschote en Langemarck op *onbeschermd*e troepen hadden de geallieerden 15.000 gasverliezen, waaronder 5000 of 30 % met doodelijken afloop. Hierna zijn alle legers overgegaan tot de invoering van beschermingsmiddelen, die in het tijdvak 1915—1918 gebrekkig-voldoende zijn geweest.

Bij een Duitsche beschieting op een Fransche stelling nabij Fleury werden in den nacht van 22/23 Juni 1916 gedurende 8 uren 110.000 groenkruis granaten verschoten. Totaal verloren de Franschen 1600 man, waarvan 90 of ruim 5 % met doodelijken afloop.

Begin 1917 bedroeg het totaal aantal gevallen met doodelijken afloop ± 6 %. Toen in 1917 het niet doodelijke mosterdgas werd ingevoerd, werd het totaal aantal gevallen met doodelijken afloop teruggebracht tot 2.2 %.

Einde Augustus 1918 deelde de Fransche Minister-President mede, dat het Fransche leger in de eerste 10 dagen van Augustus 14.578 gasverliezen had, waaronder 424 of 2.9 % met doodelijken afloop.

De Duitschers hadden in het tijdvak 1 Januari—30 September 1918 op ± 58.000 gasverliezen slechts 1755 of 3 % met doodelijken afloop.

Bij de eerste Duitsche mosterdgasbeschieting verloren de Engelschen 2143 man, waaronder 86 dooden, de Franschen 347 man, waaronder 1 doode. Hierbij zij opgemerkt, dat de Engelschen aan een list geloofden en, daar zij het gas niet onderkenden, niet overal gasmaskers werden opgezet.

Totaal verliezen.

Amerika. Het Amerikaansche leger had een totaal verlies van 273869 man, waaronder 72040 of ± 27.1 % door gas. Van de totaal verliezen waren er 46519 gevallen met doodelijken afloop, waarbij inbegrepen slechts 1400, of iets minder dan 2 %, door gas.

De 72040 gaszieken van het Amerikaansche leger (waaronder dus 1400 dooden) waren door de navolgende chemische stoffen buiten gevecht gesteld:

Mosterdgas	27947	—	38.8 %
Groenkruis (Chloorpikrine + Diphosgeen)	6698	—	9.3 %
Chloor	1890	—	2.6 %
Blauwkruis (niesgas)	569	—	0.8 %
Verstikkende gassen	124	—	0.2 %
Chemische stoffen onbekend	34812	—	48.3 %
	72040		— 100 %

Onder chemische stoffen onbekend heeft het mosterdgas ongetwijfeld het werkzaamste aandeel gehad.

Onder de totaal verliezen bij het Amerikaansche leger kwamen voor:

Door verwondingen totaal blind	66	soldaten.
Door verwondingen aan één oog blind	644	„
Door gas totaal blind	4	„
Door gas aan één oog blind	25	„

Volledigheidshalve wordt nog vermeld, dat het aantal ongeluksgevallen gedurende de enorme strijdgasfabricage in Amerika slechts 925 bedroeg, zonder eenig doodelijk ongeval. Gelijktijdig stierven menschen bij honderdtallen door explosies en andere ongelukken in de springstoffabrieken. Wijzen al deze getallen er ook niet op, dat strijdgas een middel is, dat in de hoogste mate den oorlog gehumaniseerd heeft?

Engeland. Volgens Chapter XVII of the Official History of the war, vol II, London 1923, bedroegen de Engelsche verliezen tengevolge van gas in den afgeloopen wereldoorlog totaal 180983 man, waaronder 6062 gevallen met doodelijken afloop.

	Gaszieken.	Gasdooden.
Gaswolkaanval (chloor) April en Mei 1915	7000	350 — 5 %
Mei 1915—Juli 1916. Traangassen	?	— —
Gaswolkaanvallen December 1915—Augustus 1916	4207	1013 — 24.1 %
Juli 1916—Juli 1917. Groenkruis	8806	532 — 6 %
Dec. 1917—Mei 1918. Gaswerpers	444	81 — 18.2 %
Juli 1917—November 1918. Mosterdgasperiode	160526	4086 — 2.5 %
Totaal	180983	6062

Van de overlevenden (174921) ontvingen na den oorlog $\pm$ 19000 man pensioen; dit is ongeveer 12 % van het totaal aantal vergasten.

In Augustus 1920 echter bleek, dat van het *totaal* aantal pensioengerechtigden 2 % pensioen ontving als gevolg van den gasoorlog en 98 % als gevolg van andere verwondingen.

In welke omstandigheden verkeerden de 19000 pensioengerechtigden tengevolge van den gasoorlog?

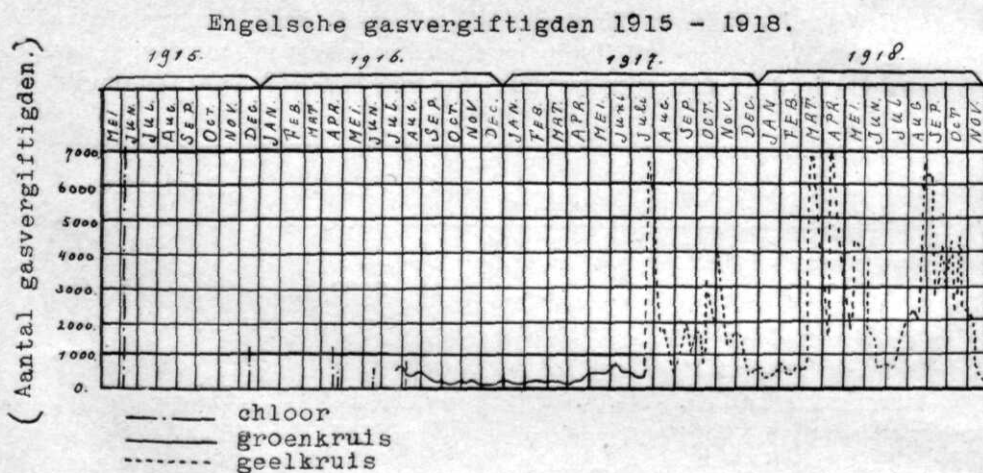
In September 1920 werden hiervan 2416 personen geobserveerd, waarbij bleek, dat:

12	man	voor	100 %	ongeschikt,
3	"	"	80 %	" "
11	"	"	70 %	" "
12	"	"	60 %	" "
39	"	"	50 %	" "
106	"	"	40 %	" "
387	"	"	30 %	" "
840	"	"	20 %	" "
720	"	"	minder dan 20 %	ongeschikt en
286	totaal	geschikt	waren.	

Hieruit volgt dus, dat slechts weinigen ernstig of totaal ongeschikt waren.

Van het totaal aantal Engelsche gasongevallen heeft SLEICH een graphische voorstelling gemaakt (fig. 1).

Fig. 1.

Bovendien wordt eraan herinnerd, dat de Engelschen in den afgelopen oorlog het hardst den gasoorlog gevoeld hebben.

Uit de figuur dan blijkt, dat de gasoorlog in drie hoofdperioden verdeeld kan worden, n.l. de chloor- (gaswolken), de groenkruis- en de

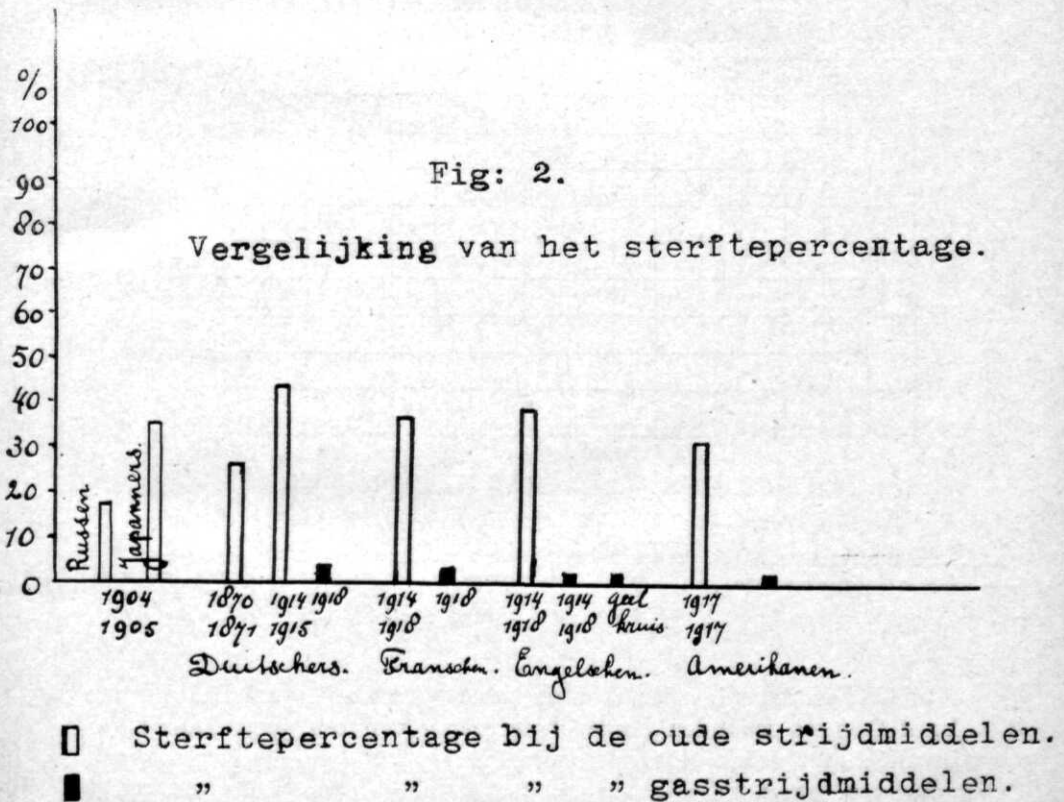
geelkruisperiode. Het aantal gasongevallen der nies- (arsinen) en traan-gassen was in verhouding zoo gering, dat dit in de fig. niet kon worden aangegeven.

In Juni 1915 hadden de troepen tegen chloor nog geen beschermings-middelen. Na dezen datum werden gasmaskers verstrekt, zoodat slechts af en toe groote verliezen werden geleden. Na April 1916 heeft het chloor zijn rol uitgespeeld en kreeg men de groenkruis (gasprojectiel-phosgeen-diphosgeen-chloorpikrine) periode.

Waar de kurve een zeer steile punt heeft, werden die verliezen veroorzaakt door een onverwachten aanval met projectors. Ten slotte de geelkruisperiode, die zich kenmerkte door groote *tijdelijke* verliezen.

Het grootste sterftepercentage kwam voor in de periode December 1917—Mei 1918, het tijdperk van de mijnenwerpers en projectors. Het laagste sterftepercentage kwam voor in de mosterdgasperiode van Juli 1917—November 1918 (160526 gasongevallen, waaronder 4086 gedooden).

In fig. 2 wordt een vergelijkende, graphische voorstelling gegeven (N. HANSEN, Gaskrigen og dens Midler, vertaling Hembrug.) van het sterftecijfer tusschen de met de oude wapens gewonden en de vergasten.

Men ziet, dat terwijl tusschen 30 en zelfs 50 % van de „ouderwetsch” gewonden aan hunne verwondingen bezweken, van de „gaszieken” slechts ruim 3 % stierven.

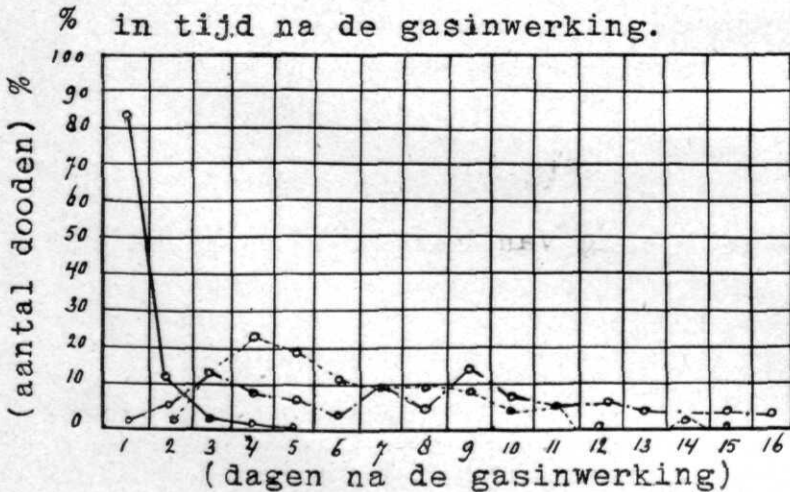
Met deze cijfers voor oogen moet men toegeven, dat strijdgassen werkelijk een humaan wapen zijn, voorzover men kan spreken van humaniteit in verband met oorlog. Het gaswapen voldoet voor 97 % aan den idealen eisch, den vijand onschadelijk te maken zonder hem te doden. Dit geldt natuurlijk slechts voor beschermde troepen, die van zich kunnen afbijten. Tegenover onbeschermden troepen is het gas een verschrikkelijk wapen.

Bovendien worden hier eenige kurven gegeven (volgens SCHLEICH) over de verdeeling in tijd van de sterftedagen na de doodelijke gasinwerking (fig. 3).

Zij geven het kenmerkende verschil weer tusschen de werking van de verstikkende gassen en mosterdgas en behoeven hier geen verdere verklaring.

Fig. 3.

Verdeeling der sterftedagen

_____ dood na groen kruis
 - - - - - " " geel kruis (Eng. getallen)
 - . - . - . " " geel kruis (Duitsche getallen)

In „The medical aspects of chemical Warfare”, van Dr. VEDDER, komt men na maanden lange observeering van een groot aantal gasinvaliden tot de navolgende conclusies:

1e. Dat slechts een zeer klein percentage geleden heeft aan voortdurende ongeschiktheid tengevolge van gas.

2e. Er bestaat niet de minste reden om aan te nemen, dat vergaste personen, tengevolge van de vergassing, tuberculose zouden kunnen krijgen. Integendeel, het blijkt, dat vergaste personen minder van tuberculose te lijden hebben dan normale individuen onder dezelfde omstandigheden. (Dierproeven op Guineesche biggetjes bevestigden, dat phosgeengas de proefdieren minder vatbaar maakt voor tuberculose).

3e. Dat een groot gedeelte van de ongeschikten aan zenuwzwakte lijden, tengevolge van het inademen van gas.

4e. Dat sommige pensioengerechtigden een voortdurende verbetering van hun gezondheidstoestand ondervinden.

Afgezien van het feit, dat de man absolute beschermingsmiddelen bezit, moeten wij ons afvragen of hij, indien hij onbeschermd aan een gasoverval wordt blootgesteld, meer te lijden heeft dan wanneer hij door een ander wapen wordt buiten gevecht gesteld.

De man heeft bij inademing van chloor, het eerst gebruikte strijdgas, ontegenzeggelijk veel te lijden. Maar chloor heeft, omdat men er zich zoo gemakkelijk tegen beschermen kan, als zelfstandig strijdgas afgedaan. Chloor werd door giftiger gassen vervangen, die bij inademing veel minder pijnlijk waren. Het inademen van hooge concentraties phosgeen of chloorpikrine heeft bewusteloosheid tengevolge, zonder lijden. Niet hooge phosgeenconcentraties ademt de man in, zonder er noemenswaard last van te hebben.

In 1919 schreef de Commandant van den Engelschen Chemischen Dienst: „Het gebruik van strijdgassen is een der voornaamste middelen om den tegenstander buiten gevecht te stellen”. En tegelijkertijd lezen wij, van de hand van den Amerikaanschen waarnemenden Staatssecretaris van Oorlog BENEDICT CROWELL: „Gedurende het jaar 1918 werden 20—30 % van de totale Amerikaansche verliezen veroorzaakt door gas, waaruit volgt, dat het strijdgas tot een der krachtigste oorlogsmiddelen behoort. Het blijkt echter, dat, indien de troepen met behoorlijke beschermingsmiddelen zijn uitgerust, slechts 3—4 % der gasongevallen doodelijk is. *Hieruit volgt, dat het gaswapen niet alleen tot een der werkzaamste, maar tegelijkertijd tot een der humanste wapens behoort*”.

Professor JULIUS MEYER komt in zijn boek: „Der Gaskampf und die Chemischen Kampfstoffe” tot overeenkomstige gevolgtrekkingen.

In Amerika kwam men, na behandeling van eenige duizenden gaszieken, tot de navolgende conclusies:

1e. De humaniteit van elk oorlogswapen is afhankelijk van het lijden, dat na toegebracht letsel ontstaat, den graad van voortdurende invaliditeit en de verdere door dat letsel voortvloeiende gevolgen.

2e. Op iedere 1000 soldaten, die in Frankrijk *niet* vergast waren, kwamen 1½ maal zooveel gevallen van tuberculose voor, dan bij 1000 in Frankrijk vergaste manschappen. Gas gedraagt zich klaarblijkelijk als voorbehoedsmiddel tegen tuberculose.

3e. Als gevolg van uitgebreide correspondentie over strijdgassen, gevoerd met meer dan 3000 geneesheeren in Amerika en Europa, met chemische industrieelen, die gedurende langen tijd strijdgassen bereid hebben, na inzage van de archieven van het „Veterans Bureau” en „Veterans Hospital” en na voortdurend laboratoriumonderzoek, geleid door den Medischen Dienst van het Edgewood Arsenal, zijn wij geneigd te gelooven, dat in de groote meerderheid van gevallen, bij personen die blootgesteld zijn geweest aan doodelijke gasconcentraties, zich geen blijvende ziekteverschijnselen vertoonen. Het is waar, dat in sommige gevallen blijvend nadeel wordt ondervonden, doch de schade is niet van grooten omvang, de longenwerking wordt nauwelijks beïnvloed.

4e. Na een uitgebreide studie over dit geheele onderwerp werd steeds getracht de werkelijke feiten, betreffende de onmiddellijke en geleidelijke uitwerking van de verschillende strijdgassen, vast te stellen. Deze uitwerking werd met den graad van lijden en het doodenspercentage vergeleken met het gebruik van andere wapens en men kwam tot de conclusie, dat het chemische strijdmiddel tot het meest humane van elk erkend oorlogswapen behoort.

II. *Is de chemische oorlogvoering in de toekomst wederom te verwachten*; zullen in een volgenden oorlog wederom chemische strijdmiddelen gebruikt worden? Zal de gasoorlog in de toekomst wederom een rol spelen? Deze vragen zijn in de laatste jaren in openbare vergaderingen dikwijls behandeld geworden; de antwoorden zijn uit den aard der zaak zeer verschillend uitgevallen.

Sommige schrijvers beschouwden het gebruik van strijdgassen als een schandvlek voor de wetenschap, anderen daarentegen gaven als hunne meening te kennen, dat menigeen, vooral in de eerste periode, het gebruik van strijdgassen in den oorlog ten sterkste veroordeelde, doch dat men moest bedenken, dat iedere nieuwe methode van oorlogvoeren (hetgeen ook geschiedde met de invoering van het buskruit) als onmenschelijk betiteld wordt.

In 1920 verklaarde de Engelsche Minister-President in het Parlement o.a. dat, zoolang het gas door andere mogendheden in haar bewapening is opgenomen, het niet kan worden afgeschaft. Frankrijk, Italië en de Vereenigde Staten b.v. hebben chemische oorlogsdiensten in hun legerorganisatie opgenomen, terwijl in genoemde landen nieuwe gasaanvalsmethoden uitgedacht worden. Als voorbeeld zij hier vermeld, dat uit Washington bericht ontvangen is, dat in de toekomst de Amerikaansche Infanterie met gasbommen uitgerust zal worden.

Hoogst waarschijnlijk als gevolg van de gevoerde anti-gaspropaganda werd op 6 Februari 1922 te Washington een conferentie gehouden, waarbij de vertegenwoordigers van Amerika, Engeland, Frankrijk,

Japan en Italië overeenkwamen het gebruik van strijdgassen bij oorlogshandelingen te verbieden. Artikel 5 van het verdrag luidt:¹⁾

„L'Emploie en temps de guerre des gaz asphyxiants, toxiques ou similaires, ainsi que tous liquides, matières ou procédés analogues ayant été condamné à juste titre pour l'opinion universelle du monde civilisé et l'interdiction de cet emploi ayant été formulée dans des traités auxquels le plus grand nombre des Puissances civilisées sont parties. Les Puissances signataires, dans le dessein de faire universellement reconnaître comme incorporée au droit des gens cette interdiction qui s'impose également à la conscience et la pratique des nations, déclarent reconnaître cette prohibition, conviennent de se considérer comme liées entre elles à cet égard et invitent toutes les autres nations civilisées à adhérer au présent accord.”

Na het bekend worden van dit besluit trad in de Amerikaanse pers een merkwaardige stemmingsverandering op den voorgrond, die op een propagandaveldtocht *voor behoud* van chemische oorlogsmiddelen uitliep.

Men schreef dan ook, dat het besluit der conferentie, den gasoorlog te verbieden, slechts op papier bestaat, want in werkelijkheid kan het gebruik van strijdgassen in den nieuwen oorlog niet verhinderd worden. Het is fout, niet het oordeel van deskundigen te hooren, die zich vóór den gasoorlog en vóór de fabricatie van strijdgassen uitspraken, maar op het inzicht af te gaan van niet deskundigen, die uit menschelijke overwegingen den gasoorlog als een ongehoord gebruik maken der wetenschap veroordeelen.

Het Chemische wapen toch, geeft den volken een machtig verdedigingsmiddel in de hand, zonder dat in vreedetijd groote uitgaven gevegd worden. Men behoeft er dan ook niet aan te twijfelen dat in een gegeven geval het chemische wapen in grooten stijl en op andere wijze gebruikt zal worden dan in den afgelopen oorlog. De demoraliseerende werking van gas op een in zijn gebruik ongeoeffend tegenstander is zoo groot, dat geen aanvoerder het verantwoord kan, indien hij daarvan geen gebruik zou maken.

Een land met groote wetenschappelijke kennis, zal ongetwijfeld in een toekomstigen oorlog van deze wetenschap partij trekken, indien daardoor de mogelijkheid bestaat, de overwinning te behalen. De gehouden conferentie heeft echter de belangrijkheid van de chemische oorlogvoering vergroot.

De subcommissie voor strijdgassen in Amerika gaat met artikel 5 niet accoord, doch het door haar aangeboden rapport werd door de conferentie verworpen.

¹⁾ Artikel 171 Verdrag van Versailles luidt:

L'emploi des gaz asphyxiants toxiques ou similaires, ainsi que de tous liquides, matières ou procédés analogues étant prohibé, la fabrication et l'importation en sont rigoureusement interdites en Allemagne. Il en est de même du matériel spécialement destiné à la fabrication, à la conservation ou à l'usage desdits produits ou procédés.

Het rapport luidt ongeveer als volgt.

„Na nauwkeurige studie van de chemische oorlogvoering is de sub-commissie voor strijdgassen de meening toegedaan, dat de conferentie voor de regeling der chemische oorlogvoering rekening moet houden met de navolgende overwegingen.

A. De commissie ziet niet in op welke wijze men een beperking van het gebruik van strijdgassen zou kunnen baseeren op physiologische en chemische eigenschappen en wijst erop, dat verschillende springstoffen gifgassen, die dezelfde werking hebben als strijdgassen, produceeren.

B. Het is onmogelijk het onderzoek van chemische stoffen (strijdgassen) te doen controleeren of wel te verbieden. Bovendien bestaat er geen zekerheid, dat alle landen zich aan de overeenkomst zullen houden door eventueel verkregen resultaten mede te deelen.

C. Door het enorme gebruik van krachtige strijdgassen in vredes-tijd is het onmogelijk de productie van deze gassen werkelijk te verbieden. Van de in den wereldoorlog gebezigde gassen werden er verscheidene op groote schaal in vredes-tijd gebruikt. Hieronder waardevolle stoffen als chloor, broom, phosgeen, chloorpikrine, cyaanwaterstof, enz. Het zou wel mogelijk zijn de productie van die gassen te beperken door een algemeene internationale regeling van de chemische industrie en handel, door aan elke natie die stoffen te geven, welke zij noodig heeft om in eigen behoeften te kunnen voorzien.

D. Strijdgassen, die niet in vredes-tijd gebruikt worden, hebben een chemische samenstelling, welke verwant is aan de stoffen, die geregeld gebruikt worden. Het resultaat is, dat, indien de beperkingen in de vorige paragraaf genoemd, werden doorgevoerd bij de vredesindustrieën, het slechts mogelijk zou zijn, om gedurende een tijdperk van gespannen verhoudingen een mogelijken vijand te beletten gas op groote schaal te fabricceeren.

E. Zelfs als één macht in de wereld een internationale overeenkomst weigerde na te komen, met name weigerde af te zien van het gebruik van strijdgassen bij de oorlogsverklaring, dan zou de algemeene overeenkomst automatisch van absolute onwaarde worden.

F. Het waarschijnlijk gevolg van gebruik van gas door een niet nauwgezetten vijand in strijd met overeenkomst en bij afwezigheid van een voldoende zware straf onder de internationale wet zou zoo ernstig zijn, dat geen land het risico hiervan zou durven loopen. Om gasmaskers te maken, is het noodzakelijk gas te bereiden, teneinde de noodige beschermingsstoffen te ontdekken.

G. Daar verschillende springstoffen gassen ontwikkelen, die op de zelfde wijze als strijdgassen letsel toebrengen, zouden beperkingen op het gebruik van gassen waarschijnlijk direct na het uitbreken van een oorlog tot misverstand aanleiding geven.

Van 4 Mei—17 Juni 1925 had onder voorzitterschap van CARTON DE WIART te Genève een (Volkenbond) conferentie plaats inzake den wapenhandel - chemischen en bacteriologischen oorlog.

De conferentie inzake de contrôle op den wapenhandel werd uitgenoodigd een resolutie goed te keuren, waarbij erkend wordt, dat de chemische oorlog terecht door de openbare meening der beschaafde wereld wordt veroordeeld en waarbij de wenschelijkheid moet worden uitgesproken van een algemeene aanvaarding van een verbod tot het bezigen van chemische en bacteriologische wapens als deel van het internationale recht, dat het geweten der naties verbindt.

De wensch werd uitgesproken, dat alle pogingen in het werk gesteld zouden worden, om zoo spoedig mogelijk een algemeene conventie te sluiten, bestemd om het verbod van uitvoer voor te schrijven en om meer in het algemeen het vraagstuk van het verbod van den chemischen en bacteriologischen oorlog te regelen.

De Amerikanen (TH. E. BURTON) kwamen toen met een voorstel, dat beoogde, dat alle partijen zich verbonden den uitvoer van stik- en andere strijdgassen, wanneer deze alleen voor oorlogsdoeleinden verbruikt werden, te verbieden.

Servië wilde dit voorstel uitbreiden, door daarin op te nemen, dat ook de uitvoer verboden zou worden van die producten, welke bij de vredesindustrieën voorkwamen.

Tegen deze uitbreiding echter, teekende Duitschland verzet aan, daar anders de chlooruitvoer in Duitschland zou worden stopgezet.

Duitschland verklaarde toen, dat het echter zonder voorbehoud bereid was toe te stemmen in een internationale regeling ter verbod van de chemische oorlogvoering. (v. ECKARDT: „que l'Allemagne est prête à adhérer sans aucune réserve à tout règlement international visant la disparation de la guerre chimique”).

(Zie Artikel 171. Verdrag van Versailles.)

Generaal KOLAFATOVITCH (Joego-Slavië) (en alle andere vertegenwoordigers van landen met een zwakke chemische industrie) was vóór een gasverbod en voegde daaraan toe, dat een verbod van uitvoer van strijdgassen slechts een halve maatregel was, indien dit verbod niet gevolgd werd door een „verbod gasoorlog” en ten minste door alle Staten met een belangrijke chemische industrie geratificeerd.

Ook Generaal DE MARINIS (Italië) verklaarde meer gewicht te hechten aan een „verbod gasoorlog”, dan aan een uitvoerverbod.

Den 18 Juni 1925 hadden achttien Staten de conventie en zeven en twintig het protocol over het verbod betreffende den chemischen en bacteriologischen oorlog ondertekend. Nederland ondertekende dit protocol, doch de conventie nog niet. Amerika, Engeland, Italië en Japan ondertekenden beide, terwijl Frankrijk de conventie ondertekende en ook het protocol inzake den chemischen oorlog ondertekenen zal, zoodra de afwezige PAUL BONCOUR persoonlijk daartoe in staat zou zijn.

Ook hierna vernam men, evenals bij de conferentie van Washington, in verschillende landen de noodige critiek.

Eenerzijds sprak men van niet deskundige voorlichting, anderzijds van het prijsgeven van een humane methode van oorlogvoeren.

Den 7 Juli 1925 schreef J. L. FAURE, professor aan de Medische Hoogeschool:

„Wij leven onder valsche beschouwingen en belachelijke vooroordeelen. In werkelijkheid is de gasoorlog zeer zachtvaardig, wanneer er ooit iets in den oorlog zachtvaardig kan zijn.

Gas alleen maakt het mogelijk zonder veel bloedvergieten een militair doel te bereiken. Het gas veroorzaakt slechts weinig lijden.

Laten wij liever ophouden hierover te redeneeren.

De gasoorlog is veel minder gruwelijk dan de oorlog met granaten; hij is minder moorddadig, daartegenover véél werkzamer.

Laten wij deze strijdwijze dus rijkelijk tegen de Riff-kabylen toepassen. Men zal hen daarmee minder letsel bezorgen dan met machinegeweren en granaten en men zal hen daarmee beter uit hun schuilhoeken verdrijven, van waaruit zij onze soldaten neerschieten”.

Ook het uitvoerend comité van de Amerikaansche chemische vereeniging spreekt in zijn jaarvergadering zijne afkeuring uit over de houding van de conferentie in Genève (over den wapenhandel), welke het gebruik van strijdgassen wenschte te verbieden. De resolutie van het comité zegt, dat het verbod van den chemischen oorlog beteekent het prijsgeven van humane methoden ter wille van oude oorlogsgruwelen.

Den 30 November 1926 wordt uit Genève gemeld, dat de deskundigen, geraadpleegd door de commissie voor de voorbereiding der ontwapeningsconferentie, verklaard hebben, dat het onmogelijk zal zijn de fabricage van strijdgassen, welke een product der chemische fabrieken zijn, te beletten of zelfs te beperken, terwijl op 14 December 1926, een bericht uit Washington luidt:

De voorgestelde internationale conventie om het gebruik van strijdgassen in den oorlog te verbieden, is gisterenavond laat niet geratificeerd naar de senaatscommissie voor buitenlandsche aangelegenheden terugverwezen.

Voordat het verdrag in behandeling werd genomen, stond het reeds vast, dat geen tweederde meerderheid in den Senaat voor ratificatie gevonden zou worden.

Wanneer men deze uitspraken eens beziet, kan er eigenlijk geen twijfel meer bestaan over het antwoord op de vraag, of in een toekomstoorlog gas zal worden gebruikt. Het is n.m.l. niet aan te nemen, dat een land, dat volgens de jongste verdragen „contractbreuk plegende” toch oorlog gaat voeren, niet tevens naar het machtige chemische wapen zou grijpen. Terecht zegt de Engelsche Professor HALDANE: „Wanneer we dan toch nieuwe oorlogen moeten beleven, dan geef ik er de voorkeur aan, dat mijn land aan de winnende zijde is”.

Uit zuiver menschelijk oogpunt gesproken, is het chemische oorlogswapen, evenals het gebruik van niet chemische wapens, te veroordeelen, doch waar er nog steeds geen teekenen van eeuwigen vrede aanwezig zijn, zal uit het vorenstaande wel voldoende blijken, dat men de chemische oorlogvoering, niet alleen als een bepaalde wijze van oorlogvoeren aanvaardt, doch dat voor de voorstanders blijkbaar ook nog gevoelsoverwegingen op den voorgrond staan.

Toegegeven wordt, dat het gebruik van chemische stoffen op een geheel onbeschermden tegenstander een enorme moreele uitwerking zal hebben, dat hem vele en zware verliezen zullen toegebracht kunnen worden; maar zou de uitwerking van artillerie, mitrailleur- en geweervuur op den ongewapenden tegenstander nog niet verschrikkelijker zijn? Zouden velen dan den dans ontspringen?

Niettegenstaande de gevoerde anti-gas-propaganda, niettegenstaande de gehouden conferenties te Washington en Genève, gaan, zooals uit het volgende hoofdstuk blijkt, alle staten, die daartoe technisch en wetenschappelijk in de gelegenheid zijn, voort zich op den chemischen oorlog voor te bereiden.

III. *Chemische oorlogsvoorbereiding in andere landen.*

Amerika. In de rij der landen, die zich voorbereiden tot den chemischen oorlog, neemt Amerika de eerste plaats in.

Amerika bezit naast het Edgewood Arsenal (nabij Baltimore) – bekend uit den wereldoorlog, waar alleen in 1918 10538 ton gas gefabriceerd werd en waar in 1921 nog 10347 man werkten en waar dagelijks 5000 maskers worden vervaardigd – een gasschool en een gasregiment (1500 man), waarbij werkzaam gesteld zijn: 84 officieren, 13 ingenieurs en 7 off. v. gez.

Aan de school wordt steeds personeel van het leger opgeleid.

Voor het houden van proeven en onderzoekingen was in 1922/1923 een bedrag van 600000 dollar en in 1925 van 8700000 dollar ter beschikking. Hoe energiek men de zaak in Amerika aanpakt, blijkt wel uit het feit, dat men aldaar een vereeniging heeft „The United States Chemical Warfare Association”, die zich als doel stelt, het Amerikaansche volk op de *juiste* wijze omtrent het gebruik van chemische strijdmiddelen in te lichten. Zij heeft een eigen tijdschrift en trekt te velde tegen de in couranten en tijdschriften gestelde sensationeele en op phantasie berustende artikelen betreffende de chemische oorlogvoering.

Rusland. Ook in Rusland heeft men niet stilgezeten. Aldaar werd opgericht de „Dobrochim”, eene vereeniging van chemici, waarin Trotski bij de eerste vergadering een rede gehouden heeft over de beteekenis van de chemie in een toekomstigen oorlog. De „Dobrochim” vertakt zich in onderafdeelingen over het geheele land en stelt zich als doel de *bevolking* over de beteekenis der chemische oorlogvoering in te lichten en door financieelen steun een groote chemische industrie te scheppen.

Aanvankelijk stond het hoofd van den Chemischen dienst in Rusland onder den Inspecteur der Artillerie, doch deze dienst is nu een zelfstandig wapen geworden.

Er bestaan 4 gasinspecteurs en wel te Petersburg, Simolensk, Charkorw en Irkutsk.

Te Petersburg bevindt zich een gasschool met laboratorium (met plaats voor 3000 leerlingen).

De wijze, waarop in Rusland proeven met strijdgassen gehouden worden, is volgens Heerestechniek 1924 echt bolsjewistisch. Begin Juni 1925 hadden nabij Tulvzijn en Lieten in de Ukraine oefeningen plaats met een nieuw strijdgas. Hiervoor werden afgekeurde paarden en ter dood veroordeelde gevangenen gebruikt. Bij de oefening, die plaats had onder leiding van de generaals FRUMZE en PRIMAHOW, kwamen 60 gevangenen om het leven. Ook bij andere oefeningen verloren velen het leven tengevolge van door vliegers geworpen gasbommen (bij Annonitow, Buckowo werden 20 kozakken en 11 paarden door vliegtuiggasbommen gedood).

Frankrijk. In Frankrijk worden sinds 1921 te Parijs gascursussen gegeven door de Chemische Technische Afdeeling van het D. v. O. De officieren, die aldaar een cursus gevolgd hebben, onderrichten bij terugkomst hun regiments-collega's. Jaarlijks worden de gasmaskers van het leger geïnspecteerd door 10 daartoe aangestelde officieren, waarvan 8 in Frankrijk en 2 in de Koloniën.

Polen. In 1922 heeft Frankrijk aan de Poolse Technische troepen de nieuwste gasmunitie gezonden en voorts 800 officieren en 1500 onderofficieren als instructeur. Polen beschikt over een Chemisch Bataljon en een gasschool in Warschau onder commando van een hoofdofficier. Aan de school zijn verbonden 20 Poolse en buitenlandsche professoren en leeraren. Den 1 Januari 1923 begon de 3e gascursus, waaraan door 200 officieren werd deelgenomen. Duur van den cursus één jaar. Nabij Fort Zegrsk worden de gastechnische proeven gehouden. Te Warschau bevindt zich een vliegtuigfabriek, die, naast de aanmaak van gasmaskers, ook strijdgassen bereidt.

Joego-Slavië. In dit land is de gasdienst op Fransche leest geschoeid, doch zoekt men naar Duitsche chemici. Volgens de laatste berichten heeft dit land zijn chemischen dienst den laatsten tijd zeer uitgebreid en moeten daarbij 90 officieren en ingenieurs werkzaam zijn.

Engeland. Ook Engeland bezit een goed georganiseerden, chemischen dienst. In 1923 had de chemische dienst in Engeland een bedrag van 80000 pond sterling ter beschikking voor het houden van proeven. In 1924 had men 169700 pond sterling ter beschikking, waarvan 130400 pond voor het proefstation te Porton. Voor 1925/1926 is een bedrag van 157480 pond toegestaan.

Dat Engeland niet bereid is het onderzoekingswerk te staken, blijkt uit het antwoord van den premier in het Lagerhuis op een vraag aan de Regeering: „of zij bereid was de leiding te nemen bij de afschaffing van subsidies voor de bevordering van het wetenschappelijk onderzoekingswerk aangaande de strijdgassen”, welk antwoord luidde: „totdat de verbetering zou worden verkregen, dat alle mogendheden geneigd zouden zijn, om met betrekking tot de strijdgassen en bacteria een verbod tot gebruik uit te vaardigen, de Regeering gedwongen is maatregelen te nemen, om in staat te zijn zich tegen zulke aanvallen te verdedigen. Tot dat doel moet het onderzoekingswerk worden voortgezet”.

Zoolang dus de Britsche onderdanen aan aanvallen kunnen worden blootgesteld, is het de plicht der Regeering stappen te nemen te hunner bescherming.

Niemand meer dan hij, aldus vervolgde de premier, zou zich verheugen, wanneer het geheele stelsel van strijdgassen, enz. zou worden afgeschaft. Zoolang echter niet alle naties der wereld lid zijn van den Volkenbond — en eenige zeer belangrijke staan er nog buiten — kunnen hierin geen verdere stappen worden gedaan.

Hoe ernstig men de chemische oorlogvoering in Engeland opneemt, blijkt uit het feit, dat een tot den chemischen dienst behoorende generaal de gasbescherming reeds op de scholen wil laten onderwijzen. Verder is ons nog bekend, dat te Blackley bij Manchester in de Chemical Works Lewenstein Lt. strijdgassen bereid worden, waarvan onlangs eenige duizenden ijzeren flesschen met gas gevuld over zee naar een bepaalde plaats verzonden werden, waar men ze onder gegeven omstandigheden gebruiken kan.

Italië. Italië heeft, naar Amerikaansch voorbeeld, een militair chemisch instituut opgericht, waaraan 200 officieren en deskundige burgerpersonen werkzaam zijn. (Baslar-News 4 Juni 1923).

België. België heeft sedert 1923 onder leiding van een hoofdofficier een afzonderlijken dienst voor de chemische oorlogvoering, terwijl volgens latere berichten het Belgische departement van Landsverdediging zich sedert eenigen tijd op een buitengewoon actieve wijze bezig houdt met de fabricage van maskers en andere verdedigingsmiddelen tegen het gebruik van strijdgassen. De militaire „Service de protection contre les gaz” bestudeert de passende beschermingsmiddelen, zoowel ten behoeve van het leger als van de burgerlijke bevolking, welke studie wordt voortgezet in samenwerking met een speciale commissie, samengesteld uit leden van de Belgische „Academie des Sciences” en de verschillende legerdiensten. De troepen worden getraind in het dragen van het gasmasker, zoowel tijdens manoeuvres als in met gas gevulde kamers, terwijl de dienstplichtigen, die den titel hebben van dokter in de chemie of ingenieur-chemicus, voor den

duur van hun actieven dienst aan het laboratorium van den „Service de protection contre les gaz” worden tewerk gesteld.

De nieuwe militaire laboratoria voor chemie en physiologie zullen in het voorjaar voor de methodische studie van alle den chemischen oorlog betreffende vraagstukken in gebruik kunnen worden genomen.

Zwitserland. Zwitserland bezit te Zürich een gasbeschermingsdienst onder leiding van een Chemiker.

Van de *Scandinavische landen* had tot 1921 slechts *Zweden* het chemische vraagstuk een weinig nader bekeken door een gasmasker (model gelijkend op Duitsche Heeresmaske) in te voeren, terwijl thans *Denemarken* ook een chemischen dienst opgericht heeft en een gasmasker van een Fransch model heeft ingevoerd, n.l. het verbeterde Fransche A.R.S. masker, n.l. de (R)obert-(S)ociété-(C)onstruction, kortweg R.S.C. genoemd.

Japan. In Japan is kortelings een bedrag van $\pm$ 5000000 yen (ruim 6 miljoen gulden) ter beschikking gesteld voor den chemischen dienst en men hoopt aldaar binnen 3 jaren de chemische oorlogvoering in haar geheelen omvang te hebben voorbereid.

Spanje. Het Spaansche Gouvernement heeft terreinen bij San Fernando de Jarama en in het district San Martin de Peredas (Provincie Madrid) voor den bouw van een strijdgassenfabriek ter beschikking gesteld. Beide plaatsen zijn klein, hebben weinig bevolking, maar liggen in de buurt van Getafe en niet ver verwijderd van de vliegschool te Carabanchel, beide belangrijke strategische punten.

Duitschland. De militaire gasschool te Hannover bestudeert en onderwijst de individueele en collectieve bescherming. Zij beschikt over laboratoria.

IV. Slot.

Uit het vorenstaande blijkt, dat ook ons land de chemische oorlogvoering met al haar voor- en nadeelen zal moeten aanvaarden, dat het vraagstuk geenszins uitsluitend wordt opgelost door iederen man een gasmasker te geven, doch dat het legerbestuur de beschikking moet hebben over een goed geoutilleerden chemischen dienst, waar dit belangrijke toekomstwapen van alle zijden met den noodigen ernst, zoowel in defensieven als in offensieven zin, bestudeerd moet worden, teneinde een mogelijken achterstand in zoo kort mogelijken tijd in te halen en het leger te geven, wat het noodig heeft.

Bovendien wordt opgemerkt, dat in den afgelopen wereldoorlog de beschermingsmiddelen niet altijd gelijken tred hebben kunnen houden met het gebruik van de verschillende strijdgassen, dat de in het tijdvak 1915—1918 gebruikte beschermingsmiddelen gebrekkig voldoende waren, vele verliezen geweten moesten worden aan onkunde, onvoldoende gasdiscipline en aan het niet aanwezig zijn van beschermingsmiddelen en

dat de eischen, welke nu aan een modern beschermingsmiddel gesteld worden, bij *ons* althans zeer hoog zijn.

Doch door den man goed werkende beschermingsmiddelen te geven, is hij nog niet absoluut beschermd.

Hij moet die beschermingsmiddelen ook leeren gebruiken.

De gasoorlog is in ongunstige omstandigheden ontketend. Heeft men nu in vredetijd niet ruimschoots tijd en gelegenheid, zich voor te bereiden, den troep met zijne beschermingsmiddelen vertrouwd te maken door te velde met onschadelijke chemicaliën te werken, waardoor men zich tevens van de gasdiscipline overtuigen alsmede den gasalarmeeringsdienst kan beoefenen?

Wordt met het hierbovenstaande rekening gehouden, dan zullen verliezen door strijdgassen tot de uitzonderingen behooren.

De man moet zijn gasmasker nog meer waardeeren dan zijn geweer of mitrailleur. Met een gasmasker in beschermingsstelling en een stuk hout in zijn handen kan hij zich in een met gassen verzadigde atmosfeer verdedigen, doch met het beste schietwapen en zonder beschermingsmiddel presteert de man niets. Toegegeven wordt, dat de man bij het dragen van zijn beschermingsmiddelen een gedeelte van zijn gevechtsvaardigheid moet inboeten, hetgeen echter door een *intensieve oefening in vredetijd* tot een minimum beperkt kan worden.

Het Engelsche voorschrift gasafweer. Individuele bescherming, uitgegeven bij legerorder van Juni 1925, zegt ons dan ook:

„De verkregen ervaringen hebben getoond, dat, alhoewel het dragen van gasmaskers een bepaalde psychologische en physische belasting van den troep veroorzaakt, het zoo veroorzaakte ongemak zeer sterk verminderd kan worden door doelmatige oefening en gebruik”.

„Nur geistig sehr gut ausgebildete Truppen behalten auch im Gaskampfe ihren *vollen*¹⁾ Wert”. Der Gaskampf und die chemischen Kampfstoffe van Prof. Dr. J. MEYER.

---

¹⁾ Cursiveering van Schr.

Gegevens vreemde legers. (Januari 1928).

GROOT-BRITTANNIË EN NOORD-IERLAND. XVIII.

1. Oorlogsorganisatie van de Infanterie-Divisie.¹⁾

De **divisie** bestaat in oorlogstijd uit:

De divisiestaf (16 off. en 85 man).

De divisie-verbindingstroepen (21 off. en 545 man) à 3 Comp.

3 Infanterie-brigades (totaal 447 off. en 10.434 man).

Staf der divisie-artillerie (10 off. en 26 man).

3 Afdeelingen veldartillerie (totaal 72 off. en 2.040 man).

1 Afdeeling artillerie op pakpaarden (21 off. en 628 man).

Staf der divisie-genie (2 off. en 12 man).

3 Compagnieën pioniers (totaal 18 off. en 756 man).

1 Geniepark-compagnie (3 off. en 126 man).

De divisie-trein (31 off. en 761 man).

De divisie-munitiecolonne (14 off. en 550 man).

3 Veldambulances (totaal 34 off. en 660 man).

1 Veterinaire sectie (1 off. en 27 man).

1 Detachement politietroepen (1 off. en 54 man).

Totaal bij de divisie: 691 officieren, 16.694 onderofficieren, korporaals en manschappen, 5.038 paarden, 60 vuurmonden, 96 zware mitrailleurs, 445 lichte mitrailleurs, 770 voertuigen voor paardentractie, 370 motorvoertuigen, 88 keukenwagens, 86 motorrijwielen en 405 rijwielen.

De **infanteriebrigade** bestaat uit een staf en 4 *bataljons*, elk met een *stafgroep* (waarbij een mitrailleurpeloton, met 3 off., 91 man, 8 Vickers mitrailleurs²⁾ en 2 Lewis mitr. t. l.³⁾ en 4 *compagnieën* (elk met 6 off., 157 man en 8 Lewis mitr.). Totaal bij de brigade 149 off., 3478 man, 32 Vickers en 136 Lewis mitr.⁴⁾

Ieder der 3 **afdeelingen veld-artillerie** bestaat uit een staf, 3 batterijen elk van 4-18 pounds (veldkanonnen van 8,38 c.M. met max. dracht van 8500 M.) en 1 batterij van 4-4,5 inch hw. (houwitsers van 11,4 c.M. met max. dracht van 6400 M.).

De Bt. van 8,38 veld. is sterk 5 off., 160 man en 140 paarden, de Bt. van 11,4 hw., 5 off., 170 man en 152 paarden. Bij elke Bt. zijn 2 Lewis Mitr. t. l.

De **afdeeling artillerie op pakpaarden**⁵⁾ („pack artillery brigade“) bestaat uit een staf en 3 batterijen elk van 4-3,7 inch hw. (houwitsers van 9,4 c.M. met max. dracht van 5300 M.).

Deze houwitsers zijn vermoedelijk in de plaats gekomen van de Stokes Mortieren, welke twee jaren geleden bij de bataljons infanterie afgeschafte werden en zullen dus benut worden ter voorziening in de behoefte aan infanterie-krombaangeschut. Bij elke Bt. zijn 2 hotchkiss

¹⁾ Voor de vredesorganisatie van de onderdeelen van het Engelsche leger zie Gegevens Vreemde Legers van September en October 1927.

²⁾ Zal gebracht worden op 12 Vickers mitrailleurs per infanteriebataljon.

³⁾ Op luchtdoelaffuit (drievoet).

⁴⁾ Gestreefd wordt naar het verkrijgen van een geweermitrailleur ter vervanging van den Lewismitr., die te zwaar wordt geacht.

⁵⁾ De vuurmond wordt in verschillende deelen vervoerd, de loop en de kulas zelfs gescheiden. Het geheel is te log voor infanterievuurmond, de dracht is onnodig groot.

mitr. ingedeeld; de Bt. is sterk 6 off., 203 man en 154 paarden (waarvan 71 pakpaarden).

Totaal wordt bij de divisie dus beschikt over 60 vuurmonden ($3 \times 3 \times 4-8,38$ veld., $3 \times 4-11,4$ hw. en $3 \times 4-9,4$ hw.).

Tot de troepen buiten divisieverband, waarmede de artillerie der divisie, indien noodig, versterkt kan worden, behooren batterijen à 4 stukken van 18 pounders, van 4,5 inch hw., van 60 pounders (kanonnen van 12,7 c.M.), van 6 inch hw. (hw. van 15,2 c.M.) en batterijen luchtdoelgeschut.

Tot de troepen buiten divisieverband kunnen ten slotte nog gerekend worden de verlichtingstroepen (genie), het lichte bruggenpark (genie), de vechtwageneenheden en deelen van den autotrein.

2. Oorlogsorganisatie van de Cavalerie-Divisie.

De **cavalerie-divisie** bestaat in oorlogstijd uit:

De divisiestaf (16 off., 101 man en 58 paarden).

De verbindingstroepen (10 off., 372 man en 324 paarden).

3 Cavalerie-brigades (totaal 294 off., 6063 man en 6987 paarden)¹).

1 Afdeling rijdende artillerie (27 off., 939 man en 1014 paarden).

1 Pionier-eskadron (9 off., 228 man en 221 paarden).

De divisietrein (39 off., 821 man, 211 paarden en 356 voertuigen, waaronder 264 motorvoertuigen).

3 Veld-ambulances (totaal 25 off., 524 man en 237 paarden).

3 Veterinaire Sectiën (totaal 3 off., 90 man en 99 paarden).

1 Detachement politietroepen (1 off., 55 man en 28 paarden).

Totaal bij de cavaleriedivisie: 424 officieren, 9.193 onderofficieren, korporaals en manschappen, 6500 rijpaarden, 2159 trekpaarden, 520 pakpaarden, 18 vuurmonden, 72 Vickers mitr., 145 hotchkiss mitr., 424 voertuigen met paardentractie, 361 motorvoertuigen, 36 keukenvagens, 116 motorrijwielen en 530 rijwielen.

De **cavaleriebrigade** bestaat uit een staf en 3 *regimenten cavalerie*; de brigade is sterk 98 off., 2021 man, 2329 paarden; zij is bewapend met 24 Vickers- en 42 Hotchkiss mitrailleurs.

Het **cavalerieregiment** bestaat uit een staf, 3 *veldeskadrons* (elk met 6 off., 146 man, 143 rijpaarden, 16 trekpaarden, 9 pakpaarden en 4 hotchkiss mitrailleurs) en 1 *mitrailleureskadron* (met 3 off., 140 man, 123 rijpaarden, 40 trekpaarden, 24 pakpaarden en 8 Vickers mitrailleurs). Totaal bij het regiment 29 off., 658 man, 863 paarden, 8 Vickers- en 14 Hotchkiss mitrailleurs.

De **afdeeling rijdende artillerie** bestaat uit een staf, 3 batterijen elk van 6²)-13 pounders (veldkanonnen van 7,6 c.M. met max. dracht van 5700 M.) en een lichte munitiecolonne. De Bt. is sterk 6 off., 237 man en 271 paarden, de colonne 5 off., 197 man en 164 paarden; bij de Bt. zijn 4 en bij de colonne 2 Hotchkiss mitrailleurs.

De cavaleriedivisie kan versterkt worden door toevoeging van vechtwagen-, pantserwageneenheden en deelen van den autotrein.

¹) Waaronder 477 pakpaarden.

²) De aandacht wordt gevestigd op het aantal van 6 vuurmonden per Bt. bij de cavaleriedivisie, terwijl bij de infanteriedivisie de batterijen thans nog slechts 4 vuurmonden bezitten.

3. Gegevens van Engelsche vuurmonden.

Vuurmondsoort:	Gewicht vuurmond in stelling:	Gewicht gevuld projectiel met buis:	Maximum elevatie:	Maximum dracht:
Veldkanon van 7,6 c.M. („Q.F. ¹⁾ 13 pounder") kaliber: 3 inch.	998 K.G.	5,67 K.G.	16°	met bg: 5700 M. met gkt: 5700 M.
Veldkanon van 8,38 c.M. („Q.F. 18 pounder") „Mark" I of II kaliber: 3,3 inch.	1385 K.G.	8,23 K.G.	16°	met bg: 6500 M. met gkt: 5900 M.
Veldkanon van 8,38 c.M. („Q.F. 18 pounder") „Mark" III, IV of V kaliber: 3,3 inch.	1455 K.G. „Mark" III en IV. 1592 K.G.	8,23 K.G.	37° 30'	met bg: 8500 M. met gkt: 6000 M.
Houwitser van 9,4 c.M. op pakpaarden. („Q.F. 3,7 inch howitzer")	779 K.G.	9,08 K.G.	40°	met bg: 5300 M.
Houwitser van 11,43 c.M. („Q.F. 4,5 inch howitzer")	1366 K.G.	15,89 K.G.	45°	met bg: 6400 M.
Kanon van 12,7 c.M. „B.L. ²⁾ 60 pounder" „Mark" I kaliber: 5 inch.	4475 K.G.	27,24 K.G.	21° 30'	met bg: 11.300 M. met gkt: 11.300 M.
Kanon van 12,7 c.M. „B.L. ²⁾ 60 pounder" „Mark" II kaliber: 5 inch.	—	27,24 K.G.	35°	met bg: 14.700 M. met gkt: 13.800 M.
Houwitser van 15,2 c.M. „B.L. 6 inch 26-cwt. Howitzer".	3696 K.G.	39 of 45,4 K.G.	45°	met bg: 9900 M.
Kanon van 15,2 c.M. „B.L. 6 inch Mark XIX Gun".	10.357 K.G.	45,4 K.G.	38°	met bg: 17.350 M. met gkt: 14.500 M.
Houwitser van 20,3 c.M. „B.L. 8 inch howitzer".	9101 K.G.	90,8 K.G.	45°	met bg: 11.250 M.
Houwitser van 23,3 c.M. „B.L. 9,2 inch Howitzer".	—	131 K.G.	50°	met bg: 11.900 M.

1) Q.F. = Quick Firing.

2) B.L. = Breech Loading.

4. Munitie hoeveelheden.

A. Aantal patronen.

Wapens	Bij de eenheden		Bij de S.A.A. ¹⁾ sectie van den divisietrein.	Bij den autotrein.	Totaal.
	Bij het wapen (c.q. bij den man).	In reserve bij het regiment.			
Per geweer					
infanterie	70 ²⁾	80	75	55	280
cavalerie	90	110	90	60	350
veldartillerie	50	—	—	—	50
genie	50	50 ³⁾	—	—	100
verbindingstroepen	50	50 ³⁾	—	—	100
Per Hotchkiss Mitr.					
cavalerie	2.208	900	1.500	1.500	6.108
cavalerie (mitr. t. l.)	900	—	—	—	900
artillerie op pakpaarden	1.200	—	—	—	1.200
Per Lewis Mitr.					
infanterie	1.564	1.248	1.290	1.898	6.000
infanterie (mitr. t. l.)	470	—	—	—	470
veldartillerie	1.128	—	—	—	1.128
pioniers	470	—	—	—	470
Per Vickers Mitr.					
infanterie	3.500	4.500	2.000	1.000	11.000
cavalerie	5.000	7.000	3.000	3.000	18.000

1) S.A.A. = Small Arm Ammunition.

2) Zal opgevoerd worden tot 120 patronen vóór den overgang tot het gevecht.

3) Alleen voor onberedenen.

B. Aantal projectielen per vuurmond.

Vuurmondsoort.	Batterij.	Munitie-Colonne.	Totaal bij de eenheden te velde.	Autotrein.	Munitie in spoortreinen. (Totale gelijktijdige aanvoer naar een eindstation.)
3,7 inch hw.	114	90	204	66	270
13 pounder	176	224	400	150	550
18 pounder	176	124	300	100	400
4,5 inch hw.	132	168	300	100	400
60 pounder	100	—	100	200	300
6 inch hw.	100	—	100	50	150

5. Bewapening der infanterie.

Per bataljon:

a. 8 Geweren 1914, Model I, voor gebruik van telescoopvizier met rubber oogdop; sabelbajonet 1913.

b. ± 100 *Webley revolvers* voor pijpers, afstandmeters en No. 1 en 2 van de bedieningen der Lewis- en Vickers mitrailleurs.

c. Overige onderofficieren, korporaals en soldaten, bewapend met *Lee Enfield geweren Model III*, met sabelbajonet 1907.

d. 34 *Lichte mitrailleurs (Lewis) Model I* (waarvan 2 tegen lucht-doelen).

e. 8 *Zware mitrailleurs (Vickers)* (later 12 mitr.).

f. 96 *Geweer granaatbakers* in hoes (24 per compagnie of 3 per geweergroep).

De 70 patronen per geweerdragende in 7 patroontassen; het personeel van den bataljonsstaf zoomede de Nos. 3—6 van de lichte mitrailleurbediening, de ordonnansen, ziekendragers, koks en oppassers ieder slechts 50 patronen.

Per compagnie 20 trommels ieder à 47 patronen voor de lichte mitrailleurs, de overige patronen in tassen (bovendien bij den Bat.staf 4 trommels à 47 patr. voor de mitrailleurs t. l.).

Per zware mitrailleur 16 banden (voor 250 patronen); de overige patronen niet in banden.

Per geweergranaatbeker 6 geweergrenaten.

Inhoud Tijdschriften. (N. O. I.)

Ind. Mil. Tijdschrift. *Augustus*. 1927 Kapitein DREWES behandelt op zeer overzichtelijke wijze de nieuwe „Regeling van de verhouding en „de samenwerking tusschen burgerlijke en militaire gezaghebbenden”.

Dr. H. J. VAN GIFFEN en A. GOTTSCHAL geven na hun artikelenreeks over de strijdgassen thans een artikel „Gasmaskers”. Na een korte inleiding wordt in deze aflevering de ontwikkeling der Engelsche gasmaskers besproken.

Kapitein FUCHTER verklaart „Hoe moet h.t.l. op zeer laag vliegende „vliegtuigen met geweren, karabijnmitrailleurs en mitrailleurs ge- „schoten worden”.

Na het aangeven van richtmethoden zegt S. terecht: Natuurlijk is de trefkans tamelijk klein en zal men, wil men binnen den beschikbaren tijd bepaald noemenswaardige materiele uitwerking verkrijgen, een groot aantal wapens tegelijk moeten inzetten.

Doch al doet men dit niet, dan nog zal als regel voldoende moreel effect worden verkregen om het munitieverbruik te rechtvaardigen; en wel moreel effect zoowel bij den eigen troep — die gevoelt niet weerloos aan de vijandelijke laagvliegers te zijn overgeleverd — als bij den vijand, die bemerkt niet geheel zonder gevaar dergelijke ondernemingen te kunnen uitvoeren.

Le Luitenant VAN GULIK geeft „Een vergelijkende beschouwing over „de karakteristieken der ladingsformules bij gebruik van springstoffen „voor vernielingsdoeleinden”.

O. volgt daarna met een artikel „Luchtfotografie”, waarin S. eene beschrijving geeft van een aardinductie-kompas, dat bij het fotografeeren den vlieger in staat moet stellen zoo nauwkeurig mogelijk eenzelfde vliegrichting te behouden.

T. B. geeft daarna in een „Volksraadoverzicht” de „nieuwste” defensiegrondslagen en het leger „herstel”.

F. d. B. volgt met het „Politiek overzicht”, waarna Tijdschriftoverzichten het nummer sluiten.

Ind. Mil. Tijdschrift. *September* 1927. De *redactie* opent het nummer met de aandacht te vestigen op het artikel van kapitein DÖBKEN, en spreekt de hoop uit, dat het tot een vruchtbare gedachtenwisseling zal leiden.

Kapitein DÖBKEN volgt met zijn zeer belangwekkende studie „Over reëcruteering, opleiding en organisatie”. S. geeft de aan het tegenwoordige stelsel klevende fouten scherp aan, en geeft daarna een drietal oplossingen voor een beter systeem.

Dr. H. J. VAN GIFFEN en A. GOTTSCHAL vervolgen het artikel over gasmaskers.

1e Luitenant VAN HILLEGONDSBERG beschrijft „Een snelvlotbrug voor „infanterie”, welke der infanterie de gelegenheid geeft *binnen enkele minuten* in colonne met ééne rivier te overschrijden.

Als bamboe aanwezig is, vereischt het *vervaardigen der brug per 10 M. 25 man-uren*. Het werpen van de brug kost 1 seconde per M. breedte van de rivier, terwijl het gewicht van de brug per metervak 50 K.G. bedraagt.

1e Luitenant VAN MOURIK geeft vervolgens een artikel getiteld „Vuur-„concentraties en iets over het gebruik van artillerie in legers met „beperkte middelen”.

Het nummer sluit met het „Politiek overzicht” van F. D. B. en de tijdschriftoverzichten.

Ind. Mil. Tijdschrift. *October 1927*. 1e Luitenant TIMMERMANS opent met „Het tractorvraagstuk bij de artillerie”. S. heeft veel verwachting van de thans ter beproeving naar Indië gezonden *Latil*-tractor met opklapbare schoepenwielen.

Dokter HUBACH geeft een interessante beschouwing over „Roodekruis-„vliegtuigen”. Na in het kort de geschiedenis te hebben weergegeven en den stand van het vraagstuk in Indië te hebben vermeld, somt hij eenige eischen op, waaraan n.z.m. roodekruis-vliegtuigen moeten voldoen.

Dr. H. J. VAN GIFFEN en A.GOTTSCHAL vervolgen hun artikel over „Gasmaskers” en beschrijven de ontwikkeling dier instrumenten in de overige buitenlandsche legers.

1e Luitenant VAN MOURIK vervolgt zijn artikel over „Vuureconcentraties”.

S. S. beantwoordt de vraag „Is een strafrechterlijk delict, dat abusievelijk disciplinair is afgedaan, nog vatbaar voor strafrechterlijke vervolging?” ontkennend, en pleit voor een betere rechtsbedeeling. De redactie teekent in een noot aan, dat bij het in behandeling zijnde nieuwe R. K. de onderwerpelijke materie behoorlijk is geregeld.

1e Luitenant KENGEN behandelt „De jachtvliegdiens”, en besluit dat de 2-persoonsjager buiten afdeulings-verband inferieur is aan den 1-persoonsjager. Het artikel wordt vervolgd.

F. D. B. wijdt ten slotte een woord van herinnering en dankbaarheid aan de 75-jarige Militaire School, welke binnenkort zal worden opgeheven. „Maar”, besluit S., „bij haar afsterven heeft zij recht op diepe „erkentelijkheid voor alles wat zij en de vele leerlingen, die zij heeft „afgeleverd, hebben gedaan voor de handhaving van ons gezag in „Insulinde”.
S.

Boekbespreking.

Colonel NEMOURS. Histoire militaire de la guerre d'indépendance de Saint-Domingue. Tome I. La campagne de Leclerc contre Toussaint-Louverture. *Nancy.—Paris—Strasbourg*, BERGER LEVRAULT.

In zijn voorwoord zegt de schrijver, dat hij het als een plicht beschouwt het volk te wijzen op de groote daden zijner voorvaderen, omdat het eerst dan dezen zal eeren en liefhebben. De wijze, waarop kolonel NEMOURS zich van zijn taak als geschiedschrijver heeft gekwetend, deed het aanzijn schenken aan een werk van 284 blz., dat zeker niet alleen zijn landgenooten belang zal inboezemen, maar dat ook als een aanwinst voor de militaire kennis van het Napoleontische tijdperk kan worden beschouwd.

De feiten spelen zich af op historischen bodem.

Het W. en tevens het vruchtbaarste deel van het eiland geraakt in de 2e helft der 17e eeuw met behulp van zeeroovers geheel in Fransch bezit en ontwikkelt zich door den noesten arbeid der kolonisten tot een der rijkste wingewesten van het koninkrijk. In de eerste hoofdstukken doet schrijver ons een blik slaan op land en volk gedurende vorenbedoelde periode. De bevolking bestond uit drie streng gescheiden klassen, n.l. kolonisten, vrijen (kleurlingen en vrije inboorlingen) en slaven. Tusschen kolonisten en vrijen, welke laatsten zich in den loop der jaren tot een beschaafde en welgestelde klasse der bevolking hadden ontwikkeld trachtte men door soms kleinzielige bepalingen de grenzen zoo scherp mogelijk te houden.

De gebeurtenissen der Fransche revolutie lieten niet na hun invloed op de gezagsverhoudingen van dit ver afgelegen grondgebied te doen gelden.

Met leede oogen zien de kolonisten, hoe de leuze „liberté, égalité, fraternité” op het eiland wortel schiet. In den chaos die vanaf 1791 door deze binnenlandsche onlusten ontstaat, eene „fournaise ardente”, zooals schrijver het noemt, wordt een einde gemaakt door Toussaint-Louverture, eerst leider der vrijen en in 1799 gekozen tot wettelijk gouverneur. Op bezielende wijze schildert kolonel NEMOURS het leven en werken van dezen nationalen held. Een genie moet het geweest zijn, deze man, wien geen tak van bestuur vreemd was en die zich zeker niet in de laatste plaats aan de weermacht van zijn land wijdde. Was het vrees van den consul Napoleon voor te groote macht van dezen negerdictator of zwichtte hij voor den aandrang der kolonisten, die, voor alles, in terugkeer tot de feodale toestanden hun heil zagen? In zijn „Mémorial de Sainte-Hélène” doet Napoleon de bekentenis: „La nation avait la rage de recouvrer Saint-Domingue et je fus forcé d'y céder”. Hoe het ook zij, met den vrede van Amiens in het vooruitzicht, werd in December 1801 een expeditieleger, totaal sterk ruim 21000 man, onder bevel van Napoleon's zwager, generaal LECLERC naar St. Domingo gezonden, dat

moest dienen, zooals het in een proclamatie aan de bevolking heette, „pour vous protéger contre vos ennemis et contre ceux de la République”.

De troepen werden in eenige Fransche en Spaansche havens en ook in Vlissingen ingescheept; door latere uitgezonden detachementen o.m. door de zending uit Vlissingen van een „division batave” van 2500 man, werd de sterkte van het expeditieleger opgevoerd tot 34000 man. TOUSSAINT-LOUVERTURE en met hem de bevolking voelde echter niets voor de aangeboden bescherming en mobiliseerde een leger van 19000 man.

Bewonderenswaardig is het krijgsmanbeleid, dat TOUSSAINT-LOUVERTURE tegen den geroutineerden leider aan den dag legt!

Tot tweemaal toe tracht deze den neger-generaal te omsingelen doch tevergeefs. Wanneer LECLERC, na dagenlang afmattende marschen in een tropisch land te hebben gemaakt, een beslissenden slag denkt te leveren, blijkt het dat hij vecht tegen een sluier van kleine afdeelingen, terwijl plotseling de vijandelijke hoofdmacht zijne verbindingen met de kust ernstig bedreigt, een tactiek welke TOUSSAINT-LOUVERTURE meer dan eens — en met succes — heeft toegepast.

Tragisch is het om te lezen, hoe verraad en niets anders de oorzaak is, dat TOUSSAINT-LOUVERTURE zich in 1802 gedwongen ziet den strijd op te geven. De Franschen nemen hem later gevangen en brengen hem naar Frankrijk, waar hij in 1803 op het fort Joux overlijdt..

Het boek munt uit door een schitterende stijl.

Met belangstelling zien wij Tome II tegemoet.

Bei Flitsch und am Grappa. Die Möglichkeiten grösserer Erfolge da und dort. Notwendige Klarstellungen der beteiligten Divisionäre und des Generalstabschef der Heeresgruppe FM. v. CONRAD. Wien, 1927. PAUL KALTSCHMID. (S. 2.40—M. 1.50).

De Duitsche generaal KRAUSS, die als korpscommandant den 12den Isonzoslag meemaakte, heeft in meerdere geschriften betoogd, dat de overwinning, in dien slag bevochten, niet voldoende kon worden uitgebuit, omdat zijne Oostenrijksch-Hongaarsche onder-commandanten nòch bij Flitsch nòch bij de Grappa krachtig genoeg doorstootten en omdat de legergroep CONRAD, die in Tirol stond, niet doortastend genoeg optrad, toen de Italianen, aan de Isonzo geslagen, hun front in Tirol terugnamen.

De gewezen divisiecommandanten van KRAUSS en de chef van den staf van de legergroep CONRAD, zijnde 4 Oost.-Hong. generaals, kaatsen in „Bei Flitsch und am Grappa” den bal terug en wijten het mislukken der doorbraakpogingen bij de Grappa aan de verkeerde tactiek van KRAUSS.

Bij het bestudeeren van den belangrijken 12den Isonzoslag is het werkje van waarde.

v. S.

Dr. Ing. F. HEIGL. Wandtafel über den schweren französischen Durchbruchstank „Char 2 C”. Berlin N. W. 7. R. EISENSCHMIDT. Preis R.M. 4.—.

Deze muurprent (formaat 88×72 c.M.) geeft een duidelijk beeld van den 68,5 ton wegenden, zwaar gepantserden, Franschen vechtwagen 2 C, die, eerst geruimen tijd na den oorlog gebouwd, hoofdzakelijk bestemd schijnt te zijn, om de in groot aantal optredende lichte vechtwagens (6,7 tons type Renault) te beschermen tegen anti-vechtwagen-geschut, alsmede tegen vijandelijke vechtwagens.

Op zeer aanschouwelijke wijze zijn op deze prent de meest kwetsbare plaatsen van den wagen aangeduid en is tevens aangegeven, van welke bestrijdingsmiddelen de beste resultaten te verwachten zijn, terwijl aan den voet tal van gegevens zijn vermeld, welke voor actieve en passieve verdediging tegen dit type vechtwagen van beteekenis zijn.

Bij denzelfden uitgever verscheen reeds vroeger een soortgelijke afbeelding van den Franschen Char léger (type Renault).

Aangezien in de legers der voormalige entente-mogendheden gestadig wordt voortgegaan met uitbreiding van het aantal vechtwagens en nog voortdurend proeven worden genomen om tot technische verbetering van die strijdmiddelen te geraken, is het zaak voor de legers, die niet over vechtwagens beschikken, aan de verdediging daartegen volle aandacht te schenken.

Bij de theoretische behandeling van dit onderwerp vormen bedoelde afbeeldingen een niet te onderschatten hulpmiddel.

Aanschaffing ten behoeve van korps-bibliotheken wordt mitsdien aanbevolen. E.

Gedenkboek N. C. O. O. V. 1902—1927. Uitgegeven door de nationale christen-onderofficierenvereeniging bij haar zilveren jubileum op 13 Februari 1927. *Harderwijk*, 1927. E. SCHILDER.

Het is een goede gedachte van een vereeniging bij het zilveren jubileum haar geschiedenis te boek te stellen. De wijze, waarop de christen-onderofficierenvereeniging haar jubileumuitgave heeft aangepakt, getuigt van kracht; het keurig uitgevoerde gedenkboek zal voor de leden een blijvend souvenir vormen, dat hen zal opwekken op den ingeslagen weg voort te gaan. Er is heel wat strijd gevoerd en vele moeilijkheden moesten worden uit den weg geruimd, alvorens de nationale christen-onderofficierenvereeniging kon opklimmen tot de hoogte waarop zij thans staat.

Het gedenkboek is door het Hoofdbestuur opgedragen aan Neerlands Christenvolk. R.

Het Paard. Geïllustreerd Weekblad voor fokkers, houders en liefhebbers van paarden. Officieel orgaan van onderscheidene instellingen op paardengebied. Proefnummers A en B van December 1927. *Den Haag*. ZUID-HOLLANDSCHE BOEK- EN HANDELSDRUKKERIJ.

Met ingang van 1 Januari 1928 verschijnt het hierboven genoemde weekblad, gewijd aan paardenfokkerij en paardensport, met alles wat daarmee in verband staat als rijkunst, hygiëne en gezondheidsleer, draf- en rensport, hoefbeslag, tuigenkennis, enz.

Het blad staat onder redactie van den heer R. v. D. HOEK, Dierenarts; verschillende deskundigen van naam hebben zich als vaste medewerkers verbonden. De beide proefnummers A en B maken een zeer gunstigen indruk; zij bevatten artikelen over Het paard en de hygiëne; Het coupeeren; Paardenfokkerij in Nederland; Nieuws uit Limburg; De manoeuvre à la flèche; *De landelijke ruitersport*; enz. Voorts officieele mededeelingen, o.a. van de K.M.S.V., Draverij- en Renberichten, Korte mededeelingen.

De proefnummers zijn goed geïllustreerd en hebben een toepasselijk hoofd. Wij hopen, dat redactie en uitgevers succes van hun werk mogen ondervinden. R.

MEDEDEELING.

Van de Koninklijke Nationale Vereeniging tot steun aan miliciens (Secretariaat Nieuwe Doelenstraat 13, Amsterdam) ontvingen wij een artikel, waarin het streven der Vereeniging wordt uiteengezet.

Plaatsruimte belet ons het artikel op te nemen, doch gaarne vestigen wij hier de aandacht op het sympathieke bekende doel dat deze Vereeniging nastreeft. Tegen een jaarlijksche minimum-contributie van f 1.— kan men dit doel als lid steunen. Het adres van den Penningmeester is: Jan Luykenstraat 92, Amsterdam Zuid; postrekening No. 12459. Red.

Ter aankondiging ontvangen.

Gedenkboek N.C.O.O.V. 1902—1927. Uitgegeven door de nationale christen-onderofficieren vereeniging bij haar zilveren jubileum op 13 Februari 1927. *Harderwijk*, 1927. E. SCHILDER.

Dr. Ir. F. HEIGL. Wandtafel über den schweren französischen Durchbruchstank „Char 2 C“. *Berlin* N.W. 7, 1927. R. EISENSCHMIDT. (R.M. 4.—).

Verslag van de Vergadering, op 11 Juni 1927 te Utrecht gehouden, door de Militair Geneeskundige Vereeniging (Overdruk uit het Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde).

De mobilisatie bij de Groote Europeesche Mogendheden in 1914 en de invloed van de Generale Staven op het uitbreken van den wereldoorlog, door C. J. SNIJDERS en R. DUFOUR. *Leiden*, A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERSMAATSCHAPPIJ. (f 3.50).

Officieel Orgaan van de Koninklijke Nederlandsche Vereeniging „Ons Leger“. 10e Jaargang. Novembernummer.

Het Paard. Geïllustreerd Weekblad voor fokkers, houders en liefhebbers van paarden. Officieel orgaan van onderscheidene instellingen op paardengebied. Proefnummers A en B van December 1927. *Den Haag*. ZUID-HOLLANDSCHE BOEK- EN HANDELSDRUKKERIJ.
